

VALVONTASUUNNITELMA

joka käsittää

ELINTARVIKEVALVONNAN

ja

**ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN SEKÄ KUNTIEN ELÄINLÄÄ-
KÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMISEN VALVONNAN**

2011- 2014

Päivitys 18.1.2013

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Sisältö:

1. JOHDANTO	4
2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA VALVONNAN YHTEISET VAATIMUKSET	4
2.1. TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
2.2. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINTA-ALUEET	5
2.3. VALVONNAN VOIMAVARAT JA NIIDEN RIITTÄVYYS	5
2.4. PÄTEVYYS JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN	8
2.4.1 Pätevyys.....	8
2.4.2 Osaamisen varmistaminen.....	9
2.5. TIETOJÄRJESTELMÄT	10
2.6 VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT	10
2.7. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ.....	11
2.7.1. <i>Viranomaisten välinen yhteistyö ja tiedottaminen</i>	11
2.7.2. <i>Erityistilanneviestintä</i>	12
2.7.3. <i>Valvonnan tulosten julkaiseminen</i>	12
2.8. VARAUTUMINEN ERITYISTILANTEISIIN	13
3. VALVONNAN TOIMEENPANO TOIMIALOITTAIN	14
3.1. YLEISTÄ	14
3.2. ELINTARVIKEVALVONNAN KOHTEET JA VALVONTA	14
3.2.1. <i>Kunnalliset elintarvikevalvontayksiköt</i>	14
3.2.2. <i>Kunnallisten valvontayksiköiden toiminnan auditoinnit</i>	15
3.2.3. <i>Alkoholijuomamyymälät sekä tilaviini- ja sahtimyymälät</i>	18
3.2.4. <i>Elintarvikehuoneistot LSSAVIn alueella</i>	20
3.3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA.....	21
3.3.1. <i>Varautuminen erityistilanteisiin</i>	21
3.3.2. <i>Eläintautivalmius</i>	21
3.3.3. <i>Eläintautivalvonta</i>	22
3.3.3.1. <i>Eläintautiepäilyt ja -tapaukset</i>	22
3.3.3.2. <i>Vastustettavat eläntaudit</i>	23
3.3.3.3. <i>Varallaolo helposti leviävien eläntautien varalta</i>	23
3.3.3.4. <i>Zoonoosien valvonta</i>	24
3.3.3.5. <i>Terveysvalvontaohjelmat</i>	24
3.3.3.6. <i>Vesiviljelylaitosten terveystarkastus</i>	25
3.3.3.7. <i>Muu tautiseuranta</i>	26
3.3.3.8. <i>Kyyhkyslakat</i>	26
3.3.3.9. <i>Eläinten keinollinen lisääntyminen</i>	27
3.3.3.10. <i>Sivutuotteet</i>	27
3.3.3.11. <i>Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti (ID- valvonta)</i>	29
3.3.3.12. <i>Tuonti EU:n ulkopuolisista maista</i>	29
3.3.3.13. <i>Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin</i>	30
3.3.3.14. <i>Sisämarkkinakauppa</i>	30
3.4. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA JA LUVAT	31
3.4.1. <i>Ilman epäilyä tehtävät tarkastukset luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan</i>	32
3.4.2. <i>Epäilystä tehtävät tarkastukset</i>	32
3.4.3. <i>Luvat, ilmoitukset ja todistukset</i>	33
3.4.4. <i>EU- eläinkuljetusten tarkastukset</i>	33
3.4.5. <i>Teurastamoiden ja pienteurastamoiden eläinsuojeluvalvonta</i>	34
3.4.6. <i>Koe-eläintoiminnan valvonta</i>	34
3.4.7. <i>Kriittisten eläinsuojelutehtävien siirto kunnasta aluehallintovirastoon</i>	34
3.4.8. <i>EU-eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen valvonta</i>	35
3.4.8.1. <i>EU-eläinsuojelutarkastukset</i>	35
3.4.8.2. <i>Täydentävien ehtojen valvonta</i>	36
3.5. KUNNAN ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN VALVONTA	38
3.5.1. <i>Eläinlääkäripalvelujen saatavuuden ja laadun tavoitteet</i>	38
3.5.2. <i>Eläinlääkäripalvelujen valvonta</i>	38
3.6. ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA.....	39
3.6.1. <i>Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määräämisen sekä lääkekirjanpidon valvonta</i>	39
3.6.1.1. <i>Lääkekirjanpidon valvonta</i>	39

3.6.1.2. Lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen valvonta	40
3.6.1.3. Lääkkeiden luovutuksen valvonta eläinten terveydenhuollossa	40
3.6.2. <i>Tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvonta</i>	41
3.6.3. <i>Positiivinen maidon antibioottitöydös</i>	41
4. VALVONNAN OHJAUS	42
4.1. KUNTIEN VALVONTASUUNNITELMIEN ARVIOINTI	42
4.1.1. <i>Kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmien arviointi</i>	42
4.1.2. <i>Kuntien eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa ja eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskevien suunnitelmien arviointi</i>	43
4.2. KOULUTUS JA TYÖNOHJAUSPÄIVÄT	43
4.3. PERUSPALVELUJEN ARVIOINTI	45
4.4. MUUT OHJAUSTEHTÄVÄT	45
4.4.1. <i>Yhteistoiminta-alueilain edellyttämä kunnallisten valvontayksiköiden arviointi (VTO)</i>	45
4.4.2. <i>Kantelut</i>	46
4.4.3. <i>Muu ohjaus ja neuvonta</i>	46
5. VALVONNAN LAATU	50
5.1. MUIHIN VIRANOMAISIIN KOHDISTUVAT AUDITOINNIT	50
5.1.1. <i>Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämisen auditoinnit kunnissa</i>	50
5.1.2. <i>Viranomaisten auditointijärjestelmään liittyvät auditoinnit (Aluehallintovirastojen ristiinauditoinnit)</i>	50
5.2. AVIEN OMAN TOIMINNAN AUDITOINNIT	50
5.3. AVIEN LAATUPOLITIIKAN MUKAINEN TYÖ	50
5.4. TOIMINNAN JATKUVA PARANTAMINEN	51
6. SEURANTA JA RAPORTOINTI	52
6.1. KUNNALLISTEN VALVONTAYKSIKÖIDEN RAPORTTIEN KOKOAMINEN JA ANALYSOINTI	52
6.2. RAPORTOINTI OMASTA TOIMINNASTA	54
7. LIITTEET	54
ELINTARVIKEVALVONNAN HANKKEET 2013	54
<i>Terveysväitteiden valvonta</i>	54
<i>Kasvisvarastojen jatkojalostus</i>	55
<i>Listeria lihavalmisteissa</i>	55
ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNAN PAINOPISTEET VUONNA 2013	56
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKÖT LSSAVIN ALUEELLA 1.1.2013	59

1. Johdanto

Tämä asiakirja sisältää 18.1.2013 päivitetyn, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialuetta koskevan elintarvike- ja eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin sekä kunnan eläinlääkäripalvelujen valvontasuunnitelman ajalle 2011 - 2014. Se perustuu elintarvike- ja eläinlääkintähuoltolakiin. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valvonta-asetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004) ja kansalliset elintarvikevalvontaa sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat vaatimukset. Erityisesti on pyritty ottamaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma 2011 – 2014, päivitys vuodelle 2013, ja siihen kuuluvat valtakunnallinen elintarvikevalvontaohjelma sekä valtakunnallinen ohjelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2011 – 2014.

Tavoitteena on kehittää valvonnan laatua, yhdenmukaisuutta ja tehokkuutta aluehallintoviraston omassa toiminnassa.

Elintarvikelaki antaa aluehallintovirastolle suunnittelu, ohjaus- ja valvontatehtävän omalla alueellaan sekä veloitteen arvioida kuntien elintarvikevalvonnan järjestämistä sekä valvontasuunnitelmia ja tarkastaa niiden toteutumista.

Eläintautilaissa säädetään, että aluehallintovirasto ja sen alaisena läänineläinlääkäri huolehtii tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan. Kyseisen lain nojalla on annettu useita maa- ja metsätalousministeriön asetuksia ja päätöksiä, joissa tätä toimeenpanoa ja valvontaa tarkennetaan erityisesti yksilöityjen, helposti leviävien eläintautien osalta.

Myös eläinsuojelulaissa annetaan aluehallintovirastolle tehtäväksi lain toimeenpanon ja sen noudattamisen valvonta, uhkasakkomenettely ja eläinsuojeluvalvojan oikeuden myöntäminen. Lisäksi aluehallintovirasto voi myöntää luvan eläintarhan, pysyvän eläinnäyttelyn ja eläinten käyttämiseen sirkuksessa. Eläinsuojeluun liittyy eläinkuljetusten valvonta ja luvat, jotka on EU:n eläinkuljetusasetuksessa säädetty lääninhallitukselle. Uusi eläinlääkintähuoltolaki lisäsi aluehallintoviraston tehtäväksi EU-eläinsuojelutarkastukset, täydentävien ehtojen valvonnan sekä paikallisen eläinsuojeluviranomaisen pyynnöstä tehtävät vaativat eläinsuojelutarkastukset.

Lisäksi aluehallintovirastolle on säädetty muita tehtäviä laissa eläinten lääkinnästä, eläinlääkintähuoltolaissa ja eläinlääkärin ammatinharjoittamislaisissa.

2. Toimintaympäristö ja valvonnan yhteiset vaatimukset

2.1. Toimintaympäristö

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialue käsittää viisi maakuntaa: Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa.

Viraston toimialueella on voimaperäistä kotieläintuotantoa. Länsi- ja Sisä-Suomen nautatilojen määrä on TIKE:n 2011 tilaston mukaan 33 % koko maan tiloista. Sikatiloja on 44 %, lammas- ja vuohitiloja 29 % ja siipikarjatiloja 33 % koko maan tiloista. Tilaston mukaan Suomen kotieläintiloista noin kolmasosa sijaitsee tällä alueella. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto onkin kotieläintuotannon suhteen valtakunnan suurin. Tuotannon painopiste on Etelä-Pohjanmaan maakunnassa, seuraavana tulevat Pohjanmaa ja Pirkanmaa lähes samankokoisina tuotannoltaan. Keski-Suomen kotieläintuotanto on näitä vähäisempi ja Keski-Pohjanmaa on tässä vertailussa pienin. Aluehallintoviraston toimialueella, lähinnä Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien alueella, sijaitsee suurin osa Suomen turkiseläintiloista.

Aluehallintoviraston toimialueella on valtakunnallisesti erittäin merkittävää elintarviketuotantoa. Aluehallintoviraston alueella on lähes neljännes (23 %, 11 700 kpl) koko maan elintarvikehuoneistoista ja yli kolmasosa (37 %, 17 000 kpl) koko maan alkutuotantopaikoista (eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotanto sekä kasvintuotanto).

Aluehallintoviraston toimialueella on v. 2013 vuoden alussa 86 kuntaa ja 19 kunnallista valvontayksikköä sekä neljä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (ELY-keskusta). Kunnista Töysä liittyy Alavuteen ja Vähäkyrö Vaasaan. Kunnallisista valvontayksiköistä yhdistyvät Viitaunioni, Saarikka ja Kinnula, samoin Äänekoski, Laukaa ja Konnevesi muodostavat uuden valvontayksikön.

2.2. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on viime vuosina suunniteltu ja perustettu ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita niin, että yhteistoiminta-alueen edellyttämää, resursseiltaan vähintään 10 henkilötyövuoden kokoisia yksiköjä on syntynyt tai syntymässä koko alueella. Alueella on tavoite saavutettu muilta osin, mutta Kihniön, Ikaalisen ja Parkano eivät ole vielä vuoden 2013 alussa YTA-lain vaatimukset täyttävässä yhteistoiminta-alueessa. Kihniö ja Parkano ovat sopineet liittymisestä Pirtevaan (1.1.2014). Ikaalisten osalta ei ole vielä tehty päätöksiä (keskusteltu yhdistyminen Sastamalaan).

Aluehallintovirasto seuraa yhteistoiminta-alueen toimeenpanoa ja ohjaa tarvittaessa kuntia sekä osallistuu ministeriöiden edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.3. Valvonnan voimavarat ja niiden riittävyys

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa on 10 läänineläinlääkärinä, kaksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajaa elintarvikevalvonnassa ja neljä si-

teeriä niin, että sihteerien työpanoksensa MMM:n toimialalla on noin 2,3 htv. Yhden läänineläinlääkäriin esimiestehtävä (0,5 htv) vähentää läänineläinlääkäriresurssia samalla määrällä. Yksikön päällikön toimipaikka sijaitsee tällä hetkellä Vaasassa.

Tampereen ja Jyväskylän alueilla käytetään yhden uuden aluehallintoeläinlääkäriin työpanosta eläinperäisten elintarvikkeiden valvontaan. Mutta vastaavasti ns. vanhoissa viroissa olevat läänineläinlääkärit osallistuvat EU-eläinsuojelutarkastuksiin ja täydentävien ehtojen valvontaan, joten tästä syystä aluehallintovirastolla on käytössään viisi htv eläinlääkintähuoltolain mukaisien uusien tehtävien hoidossa..

Eu- eläinsuojelu- ja täydentävien ehtojen valvonnassa sekä paikallisen eläinsuojeluviranomaisen pyytämien eläinsuojelutehtävien hoitamisessa on toimialueella useamman läänineläinlääkäriin htv:n resurssivaje. Suurin vaje on Vaasassa, jonka puuttuvaa työpanosta pyrittiin korvaamaan vuoden 2012 aikana siirtämällä Tampereella vapautunut läänineläinlääkäriin virka Vaasaan. Suunnitelmissa on, että vuoden 2013 aikana Jyväskylässä vapautuvaa läänineläinlääkäriin virkaa siirtyy hoitamaan läänineläinlääkäri Vaasan toimipaikasta, ja Vaasaan haetaan uutta läänineläinlääkäriä.

Edellä kuvattu pakottaa asettamaan aluehallintoviraston tehtäviä tärkeysjärjestykseen. Äkilliset eläintautiepäilyt, tautikriisit ja eläinten hyvinvoinnissa ilmenevät akuutit ongelmat ovat alalle ominaisia ja niiden hoitaminen on varmistettava tarvittaessa muuta valvontaa vähentämällä. Myös täydentävien ehtojen valvontaa priorisoidaan, koska valvontojen tekemättä jättäminen voi aiheuttaa rahoituskorjauksia. Valtiontalouden tuottavuusohjelman mukaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa ei vähennetä henkilöstöä vuosina 2012 - 15, koska viraston henkilöstön määrä on tarpeeseen nähden pienempi kuin muissa aluehallintovirastoissa.

Elintarvikevalvontaan käytettävissä olevat resurssit ovat aikaisemmista vuosista hieman vähentyneet. Elintarvikevalvontaa tekevät viranhaltijat pyrkivät ensisijaisesti siihen, että sovitut auditoinnit ja niihin liittyvät kohdevalvonnan auditointikäynnit tulevat tehtyä. Lisäksi priorisoidaan keskusviraston pyytämä raportointityö ja aluehallintovirastolta lakisääteisesti edellytetty peruspalvelujen arviointityö sekä kunnallisille tarkastajille ja eläinlääkäreille pidettävät työkokoukset / koulutuspäivät ja muu ohjaustyö. Elintarvikelainsäädäntöön tulleiden muutosten takia ohjaustarve on kasvanut ja ollut vuonna 2012 aikaisempaa suurempi. Aluehallintovirastolta odotetaan edelleen vuonna 2013 lainsäädäntömuutoksiin liittyvää koulutusta ja ohjausta. Lainsäädäntömuutosten tuomaan elintarvikevalvontatietojen julkistamiseen ja OIVAn valtakunnalliseen käyttöön ottoon (vähittäismyymälät ja tarjoilupaikat) 1.5.2013 liittyvään kuntavalvojen suureen ohjaustarpeeseen vastaaminen tulee olemaan aluehallintovirastolle haaste vuoden 2013 toiminnassa. Resursseja käytetään myös siihen, että Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastosta on edustaja OIVAn valtakunnallista käyttöön ottoa valmistelevalle sidosryhmäyhteistyöryhmässä. Elintarvikevalvontaa tekevät ylitarkastajat käyttävät viidesosan työajastaan kulluttaturvallisuusvalvonnan tehtäviin.

Taulukko 1. Elintarvikevalvontaan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkäripalvelujen valvontaan käytettävien resurssien jakautuminen.

Virkanimikkeet	Elintarvike***		Eläinten terveys*, **		Eläinten hyvinvointi **, **		Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	
	hlö lkm	htp	hlö lkm	htp	hlö lkm	htp	hlö lkm	htp
ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja	2	352						
eläinlääkäri	4	308	7	340	8	378	2	60
muu tehtäviä hoitava henkilöstö - sihteerit	4	38	3	208	4	240	3	30
		698		548		618		90

1 htv = 220 htp; tässä resurssitaulukossa otetaan mukaan vain Eviran toimialan tehtävät

* eläinten terveyteen kuuluu EHO:n 8.2 ja 8.4 kohtien valvonta

** muut paitsi taulukossa 2 esitetyt tehtävät

*** tukivalvonta jaetaan valtakunnallisen EHO:n kohdan 8.5 mukaisesti eri sektoreille

Resurssien jakautuminen elintarvikevalvontaan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkäripalvelujen valvontaan on arvioitu käyttämällä perusteena viranhaltijoiden työnjakoa. Mukana ei ole esim. tuoteturvallisuusvalvonta. Välillistä työaikaa ei ole otettu huomioon, jolloin työpäivän mitta on 7 tuntia ja 15 minuuttia.

Taulukko 2. Eläinlääkintähuoltolain uudistamisen mukana tulleet viisi (5) uutta läänineläinlääkärivirkaa ja siihen kuuluvat tehtävät.

Aluehallintoviraston tehtävä	Kuvaus	Valvontaan käytettävät resurssit, htp
Täydentävien ehtojen valvonta - elintarvikkeet - eläintaudeista ilmoittaminen - eläinten hyvinvointi	Kotieläintilojen tarkastukset. Tarkastusten laajentaminen	440 (40%)
EU-eläinsuojelutarkastukset	- Vasikkatilat - Sikatilat - Munivat kanat - Turkiseläimet - lampaat ja vuohet - ankat ja hanhet - broilerit	319 (29%)
Kriittiset eläinsuojelutehtävät, 42 ja 44 §:n pakko-toimet, lisäys nykyiseen	- tuotantoeläimet - seura- ja lemmikkieläimet	330 (30%)

Valmiuseläinlääkäritehtävä		11 (1%)
Yhteensä		1100

Taulukko 3. Suoritteita koskevat tavoitteet ja arviot

	Tarkastukset ^{1 2}	Luvat ja päätökset ³	Auditoinnit	Järjestettävä koulu-	
				tilaisuu-	esitykset
				det (kpl)	(h)
Elintarvikevalvonta	17 (alkoholijuomamyymälät)		4-5 (kohdeaudit. 11-18 kpl)	4	20
Eläinten terveys	10	15	0	6	12
Eläinten hyvinvointi	250	200	0	6	12
Eläinten lääkintä	10	5	0	3	3
Eläinten merkintä ja rekisteröinti (johtopäätökset)	220	20	0	-	-
Eläinten ja tuotteiden sisämarkkina-kauppa ja tuonti	5	5	0	3	3
Eläinten ja tuotteiden vienti	5	5	0	3	3
Sivutuotteet	10	5	0	6	6
Täydentävien ehtojen valvonta (sis. laajennukset)	145	0	0		
Eläinlääkäripalvelut	10				

- Eläinten hyvinvointi ja päätökset -kohta sisältää vain luvat, ei tarkastuksiin liittyvien päätösten (esim. kieltö, määräys) määrää.

2.4. Pätevyys ja osaamisen varmistaminen

2.4.1 Pätevyys

Valvonta-asetuksen 4.artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että valvonta on tehokasta ja asianmukaista koko pelloilta pöytään – ketjussa ja virallinen valvonta sekä valvontavelvollisuudet hoidetaan tehokkaasti ja tosiasiallisesti.

Kaikilla eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontaan osallistuvilla läänineläinlääkäreillä on eläinlääketieteen lisensiaatin koulutus ja ovat laillistettuja eläinlääkäreitä. Sen lisäksi heillä kaikilla on jo aiempaa kokemusta valvontatyöstä, osalla kunnan tehtävissä ja osalla valtion tarkastuseläinlääkäreinä. Kuudella läänineläinlääkärillä on yli kuuden vuoden kokemus aluehallinnon valvontatehtävistä. Kaksi vuonna 2010 virkaan tullutta läänineläinlääkäreitä on toiminut vuosia kunnan valvontatehtävissä, yksi Eviran rehuvalvonnassa ja yksi tarkastuseläinlääkärin tehtävässä.

Elintarvikevalvonnassa työskentelevät kaksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajaa ovat molemmat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Toisella on elintarviketeollisuudessa hankittu kokemus elintarvikkeiden käsittelystä ja laadun hallinnasta sekä kokemus elintarvikkeiden tutkimuksesta ja opetuksesta Helsingin yliopistossa ja lähes kymmenen vuoden kokemus lääninhallituksessa. Toinen tarkastaja on toiminut vuosia suurehkon suomalaisen kaupungin elintarvikevalvonnassa ja kolme vuotta aluehallintovirastossa.

2.4.2 Osaamisen varmistaminen

Aluehallintoviraston valvontaviranomaiset

Valvonta-asetuksen 6. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen, joka tässä tapauksessa on aluehallintovirasto, on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö eli läänineläinlääkärit ja elintarvikevalvontaa suorittavat ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat pysyvät tehtävässään ajan tasalla ja saavat säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa.

Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit pyrkivät osallistumaan tehtävänsä huomioon ottaen Eviran ja muiden sidosryhmien viranomaisyhteistyöhön seuraavasti:

- Eviran ja läänineläinlääkäreiden neuvottelupäivät 2 kertaa vuodessa
- Eviran ja Avien tulosneuvottelupäivät 2 kertaa vuodessa
- Eläinlääkäriliiton järjestämät eläinlääkäripäivät syksyisin
- Valmiuspäivä helposti leviävien eläintautien varalta
- Tarttuvien tautien päivä
- Lääkepäivä
- Viranomaisten eläinsuojelupäivä
- Eviran tai yhteistyötahojen järjestämä muu yhteistyö.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat osallistuvat aluehallintoviraston määrärahojen puitteissa niihin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin, joissa käsitellään elintarvike- ja kuluttajaturvallisuusasioita. Tilaisuuksien järjestäjinä toimivat yleensä Evira ja Tukes.

Aluehallintovirasto tukee läänineläinlääkäreiden ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajien osallistumista EU:n järjestämään koulutukseen sekä osallistumista vuosittain pidettävään pohjoismaiseen elintarvikevalvontakonferenssiin.

Aluehallintovirastojen vähenevät taloudelliset voimavarat asettavat osaamisen varmistamiselle erityisiä haasteita. Kaikkiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin ei ole mahdollisuus osallistua. Tätä puutetta korvataan tekniikan keinoin. Neuvottelu- ja koulutuspäiviin on osallistuttu videotekniikalla. Tilat varataan käyttöön mahdollisimman aikaisessa vaiheessa resurssikalenterista, koska tilojen käyttöaste on korkea.

Ammattitaidon ylläpitäminen edellyttää paljon myös itseopiskeluna tapahtuvaa alan lainsäädäntöön sekä kirjallisuuteen ja tutkimukseen perehtymistä. Itseopiskelu edellyttää työajan varaamista sitä varten. Itseopiskelua tuetaan viraston yleisen käytännön mukaisesti.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto pitää rekisteriä henkilöstön koulutukseen osallistumisesta. Eviran koulutuksiin osallistumiset kirjautuvat myös Eviran koulutuspalveluun/rekisteriin.

2.5. Tietojärjestelmät

Aluehallintovirastolla on käytettävissään maataloushallinnon ELITE-, ELVIS-, TRACES - sovellukset, Eläintenpitäjärekisterisovellus, ID - valvontasovellus, Sikarekisterisovellus, Lammas- ja vuohirekisterisovellus sekä karttasovellus Kartturi. Kuntien keskitetty valvontatietojärjestelmä KUTI on edennyt kakkosvaiheeseen (kunnat). Aluehallintovirastot pääsevät keskitettyyn valvontatietojärjestelmään myöhemmin KUTI 4 –vaiheessa ja sen osalta odotetaan Eviran toimia.

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran toimialan valvonnan ekstranet (Eviranet) elintarvikeketjun viranomaisille on avattu syksyllä 2012 ja palvelu on aluehallintoviraston viranhaltijoiden käytössä.

2.6 Valvonnasta perittävät maksut

Aluehallintovirasto perii maksun eläinkuljetusasetuksen mukaisista luvista: eläinkuljetuslupa, eläinkuljetusluvan muutos, maantiekuljetusvälineen hyväksymistodistus, maantieajoneuvojen kuljettajien ja hoitajien pätevyystodistus. Lisäksi peritään maksu eläinnäyttelyluvasta, vapautuksesta nautojen jaloittelua koskevasta vaatimuksesta, sivutuoteasetuksen mukaisista laitoshyväksymisistä sekä sisämarkkinakaupan edellyttämistä laitoshyväksymisistä ja määräaikaistarkastuksista. Maksu peritään myös elintarvikelain mukaisista alkoholijuomamyymälöiden (Alkot sekä tilaviini- ja sahtimyymälät) elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelystä sekä alkoholijuomamyymälöihin tehdyistä tarkastuk-

sista (valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset sekä elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin tulleisiin kohteisiin tehtävä ensimmäinen tarkastus).

Maksut määräytyvät voimassa olevista valtioneuvoston asetuksesta aluehallintoviraston maksuista ja aluehallintoviraston suoritemaksupäätöksestä.

Luvan myöntänyt yksikkö laskuttaa luvan saajaa. Maksujen seuranta tapahtuu sisäasiainhallinnon palvelukeskuksessa. Se lähettää tarvittaessa maksukehoituksen ja hoitaa laskun tarvittaessa ulosottoon.

Varsinaisia valvontamaksuja ei peritä.

2.7. Yhteistyö ja viestintä

2.7.1. Viranomaisten välinen yhteistyö ja tiedottaminen

Eviran, aluehallintoviraston ja kunnan eläinlääkintä- sekä elintarvikevalvontaviranomaisten välinen yhteistyö ja tiedottaminen perustuvat toimintaa ohjaavaan lainsäädäntöön. Aluehallintovirasto saa Eviran ohjauksen kirjeitse tai sähköpostilla. Kiireelliset toimenpidepyynnöt erityisesti eläintautiasioissa Evira toimittaa sähköpostilla tai puhelimitse. Aluehallintovirasto antaa määräykset kunnaneläinlääkäreille kirjeitse tai sähköpostilla. Kiiretapauksissa kunnaneläinlääkärille soimitaan aina ja määräykset vahvistetaan joko sähköpostitse ja/tai kirjeitse. Aluehallintovirasto ilmoittaa Eviralle ja tarvittaessa muiden aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreille tietoonsa tulleista vastustettavien eläintautien epäilyistä sekä tautiepäilyn tai vahvistetun taudin takia suorittamista toimenpiteistä (mm. epidemiologiset selvitykset nautojen, sikojen ja siipikarjan salmonellatapauksissa).

Yhteistoiminta poliisin kanssa on vakiintunut eläinsuojelussa virka-apupyynnöiden osalta. Poliisin kanssa tehdään yhteistyötä paitsi valvontatilanteissa myös esitutkinnassa. Yhteistyötä tehdään myös syyttäjän kanssa ennen käräjäoikeuden istuntoja. Läänineläinlääkärit osallistuvat vuosittaiseen valtakunnalliseen viranomaisten eläinsuojelupäivään, ja alueellisille viranomaisille (kunnalliseläinlääkärit, poliisi, syyttäjä) järjestetään mahdollisuus seurata päivää aluehallintovirastossa videon välityksellä.

Myös helposti leviävien eläintautien varautumiseen liittyvät asiat nostetaan esille poliisien kanssa. Yhteistyötä tullaan jatkamaan poliisilaitosten kanssa.

Alueellisten pelastuslaitosten käydään vuoden 2013 aikana neuvottelut helposti leviävien eläintautien varautumiseen liittyvistä tarpeista.

ELY-keskusten ja aluehallintoviraston välinen yhteistyö on tiivistynyt viime vuosina lähinnä ID-valvonnan, EU-eläinsuojelutarkastusten ja täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä. Yhteistyö tapahtuu aluehallintoviraston valvontaa tekevien eläinlääkärien toimesta käytännön valvontatilanteissa, joissa tarvittaessa toimitaan yhdessä ELY:n virkamiesten kanssa. Tarvittaessa kumpi-

kin virasto tiedottaa mahdollisesti havaitsemistaan, toisen viraston toimialaan kuuluvista epäkohdista maataloilla. Tämä yhteistyö saattaa heiketä jatkossa ELY – keskusten resurssipulan vuoksi. Pohjanmaan ELY - keskus on jo viestinyt, että heidän tarkastajansa eivät ehdi olemaan mukana tarkastuksen loppuun asti yhteisissä valvontakohteissa.

Zoonosiepäilyssä aluehallintovirasto ohjaa tekemään ilmoituksen terveyskeskukseen tartuntataudeista vastaavalle tai johtavalle lääkärille. Ilmoitusvelvollisuus koskee kunnaneläinlääkärinä, joka saa tiedon epäilystä tai varmistetusta tautitapauksesta.

Meijerien kanssa tehdään yhteistyötä maidon laatuun ja eläinterveydenhuoltoon liittyvissä asioissa. Tarvittaessa osallistutaan meijereiden kanssa kunnaneläinlääkäreille suunnattuihin tilaisuuksiin. Aluehallintovirasto ottaa vastaan meijereiden toimittamat tiedot mikrobilääkejäämistä ja määrää kunnaneläinlääkärin tekemään selvityksen lääkejäämästä.

Teurastamojen tarkastuseläinlääkärit ilmoittavat aluehallintovirastolle havaitsemansa eläinsuojelulliset epäkohdat sekä lantapanssarien esiintymistilat. Näiden ilmoitusten perusteella aluehallintovirasto määrää tarvittaessa kunnaneläinlääkärin tekemään asianomaiselle tilalle eläinsuojelutarkastuksen.

Tiedotusvastuu edellä kuvatuista asioista on sillä aluehallintoviraston eläinlääkärillä ja elintarvikevalvontaa hoitavalla ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajalla, jolle asia toimenkuvan ja työnjaon perusteella kuuluu.

2.7.2. Erityistilanneviestintä

Erityistilanteisiin liittyvä viestintä tulee kyseeseen helposti leviävien eläintautien torjunnassa ja muissa ympäristöterveydenhuollon erityistilanteissa.

Helposti leviävistä eläintaudeista johtuvassa erityistilanteessa aluehallintovirasto noudattaa alueellisessa eläintautivalmiussuunnitelmassa olevaa viestintäsuunnitelmaa, joka on laadittu Eviran ohjeiden mukaisesti.

Muussa ympäristöterveydenhuollon erityistilanteessa (esimerkiksi elintarviketai juomavesivälitteinen epidemia) tiedotusvastuu on paikallisviranomaisilla. Aluehallintovirasto voi tiedottaa tarvittaessa silloin, jos epidemian laajuus kasvaa alueelliseksi. Tällöin tiedotetaan aluehallintoviraston erityistilanteita varten laaditun suunnitelman mukaisesti.

2.7.3. Valvonnan tulosten julkaiseminen

Elintarvikelain 31 §:n mukaan aluehallintoviraston tulee julkaista kunnan elintarvikevalvonnan järjestämistä koskevan arvioinnin tulokset sekä suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Elintarvikeeturvallisuusviraston määräämällä tavalla. Kuntien elintarvikevalvonnan arviointien (auditointien) raportit on julkaistu Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston Internet –sivuilla aikaisem-

min kokonaisuudessaan. Uusien ohjeiden mukaan tehtävien auditointien osalta julkaistaan aluksi vain vuosittain tehtävä auditointien yhteenveto. Yksittäiset auditointiraportit julkaistaan, jos Elintarviketurvallisuusvirasto aluehallintovirastoja niin ohjeistaa.

Elintarvikevalvonnan EVO-hankkeiden tuloksista julkaistaan harkinnan mukaan alueellinen yhteenveto ja alueellisista tuloksista tiedotetaan. Elintarviketurvallisuusviraston/hankkeen yhdyshenkilön kanssa sovitaan, milloin aluehallintovirasto voi tiedottaa alueellisista tuloksista.

Aluehallintovirasto huolehtii kunnallisissa valvontayksiköissä tehtyjen virkatoimitusten sekä itse tekemiensä virkatoimitusten tallentamisen Elite- ja Elvisjärjestelmiin. Valtakunnalliset valvontatulokset julkaisee Evira. Tarvittaessa voidaan ajaa myös kunta- tai maakuntakohtaisia raportteja.

Yksiköllä on edustaja Avien yhteisiä nettisivuja kehittävässä työryhmässä. Sama edustaja toimii sivujen ylläpitäjänä ja koordinoi tarvittavaa sivujen sisällön tuottamista.

2.8. Varautuminen erityistilanteisiin

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat vastuualueella on 2010 päivitetty valmiussuunnitelma, jossa on toimintamallit poikkeusoloja ja erityistilanteita varten myös ympäristöterveydenhuollon osalta. Siinä on kuvattu erityistilannekorttien avulla toimintamenettely esimerkiksi talousveden saastumisessa, kemikaalionnettomuudessa, ruokamyrkytyksen tapahtuessa, helposti leviävän eläintaudin purkauksessa ja lintuinfluenssatilanteessa.

Vastuualueen valmiussuunnitelmassa on nimetty myös ympäristöterveydenhuollon henkilöstöstä asiantuntijoita toimimaan sekä erityistilanteessa että poikkeusoloissa.

Helposti leviävien eläintautien varalta virastolla on kaksi vuoden 2012 aikana päivitettyä valmiussuunnitelmaa, toinen Vaasan ja toinen Tampereen Jyväskylän alueella. Kaikille kunnaneläinlääkäreille toimitetaan päivitetty valmiussuunnitelmat kokonaisuudessa sähköisessä muodossa ja paperiversioina niiltä osin, mitä tarvitaan toiminnan käynnistämiseksi epäilytilanteessa.

Valmiusvarasto on siirretty Tampereelta Jyväskylään yhden läänineläinlääkärin viran siirryttyä Tampereelta Vaasaan. Pirkanmaan ja Keski-Suomen yhteinen eläintautivalmiussuunnitelma päivitetään jatkossa Jyväskylän läänineläinlääkärin toimesta.

Erityistilanteisiin varaudutaan myös vuonna 2010 päivitetyn ympäristöterveyden erityistilanteiden oppaan ohjeistuksen mukaisesti

3. Valvonnan toimeenpano toimialoittain

3.1. Yleistä

Koko valtakunnassa on tavoitteena valvontajärjestelmien kehittäminen EU-asetuksen 882/2004 edellyttämälle tasolle. Ensimmäisenä tätä vaatimusta on sovellettu elintarvikevalvonnassa, minkä vuoksi valvonnan painopistettä on siirretty kunnan valvonnan auditointien suuntaan. Jatkossa myös muilla valvonnan osa-alueilla tultaneen resurssien niin mahdollistaessa siirtymään elintarvikevalvonnan tavoin auditointipainotteiseen valvontaan.

Valvonnan toimeenpanossa kiinnitetään erityistä huomiota suunnitelmien toteuttamiseen tulossopimuksessa ja sen liitteessä mainitulla tavalla laadun kehittämistä unohtamatta, mikäli resurssit antavat myötä. Vuoden 2013 aikana jatketaan erityisen huomion kiinnittämistä valvontakohteissa todettujen epäkohtien korjaamisen seurantaan. Tavoitteena on käyttää riittävän voimakkaita valvontatoimenpiteitä ja valvoa, että toimijat toimivat päätösten mukaisesti.

Äkilliset eläintautiepäilyt ja tautikriisit sekä eläinten hyvinvoinnissa ilmenevät ongelmat ovat alalle ominaisia ja voivat sekoittaa valvontasuunnitelmien toteuttamisen. Tehtävien hoidossa voidaan joutua tärkeysjärjestysten asettamiseen. Tällöin muiden valvontakohteiden edelle menee eläintautikriisin hoitaminen. Laajimmillaan se voi työllistää kaikki läänineläinlääkärit ja sihteerit sekä muita erikseen palkattuja henkilöitä.

Vuoden 2010 aikana palkattiin eläinlääkintähuoltolain perusteella viisi aluehallintoeläinlääkärinä hoitamaan uusia, kunnasta siirtyneitä tehtäviä: EU-eläinsuojelutarkastukset, täydentävien ehtojen valvonta ja ns. kriittiset eläinsuojelutarkastukset.

3.2. Elintarvikevalvonnan kohteet ja valvonta

Elintarvikevalvontaan liittyviä elementtejä on kuvattu myös luvuissa 4. ohjaus ja 5. valvonnan laatu.

3.2.1. Kunnalliset elintarvikevalvontayksiköt

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston viiden maakunnan alueella on 19 kunnallista elintarvikevalvontayksikköä vuoden 2013 alussa. Jyväskylän toimipaikan alueella (Keski-Suomi) on neljä valvontayksikköä, Tampereen toimipaikan alueella (Pirkanmaa) kahdeksan valvontayksikköä ja Vaasan päätoimipaikan alueella (Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa) on seitsemän valvontayksikköä. Luettelo LSSAVIn alueen kunnallisista elintarvikevalvontayksiköistä on valvontasuunnitelman liitteenä.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden muodostuminen on edennyt aluehallintoviraston alueella varsin hyvin. Yhteistoiminta-alueet ovat jo

toiminnassa, tai sopimukset toiminnan aloittamisesta vuoden 2013 alussa on tehty, lukuun ottamatta Parkanoa, Kihniötä ja Ikaalista. Kihniön ja Parkanon osalta on tehty sopimukset liittymisestä Pirtevaan 1.1.2014. Vaasan päätoimipaikan alueella kaikki seitsemän ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita toimivat ja täyttävät YTA-lain vaatimukset. Keski-Suomessa on 1.1.2013 toiminnassa neljä vaatimukset täyttävää yhteistoiminta-alueita ja Pirkanmaalla 1.1.2013 toimii viisi vaatimukset täyttävää yhteistoiminta-alueita. Pirkanmaalla viimeinen yhteistoiminta-alue muodostunee lopulliseen muotoonsa ja käynnistyy vuoden 2014 alussa.

Elintarvikevalvontaa (alkutuotanto + muu elintarvikevalvonta) tekeviä viranhaltijoita on alueen valvontayksiköissä n. 100 eläinlääkäreitä ja lähes 120 tarkastajaa.

3.2.2. Kunnallisten valvontayksiköiden toiminnan auditoinnit

Valvonta-asetuksen (EY) 882/2004 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että elintarvikevalvontaa tehdään säännöllisesti, riskien mukaan ja sopivin väliajoin. Valvonnan on oltava riippumatonta, syrjimätöntä, tehokasta ja asianmukaista.

Aluehallintoviranomaisen tulee elintarvikelain 31 §:n nojalla arvioida kuntien elintarvikevalvonnan järjestämistä ja julkaista arvioinnin tulokset sekä tarkastaa kuntien valvontasuunnitelmien toteutumista. Aluehallintoviranomaisen tulee niin ikään ohjata ja valvoa elintarvikevalvontaa sekä elintarvikemääräysten noudattamista alueellaan.

Kunnallisten elintarvikevalvontayksiköiden vaatimustenmukaisuuden auditoinnit

Kunnallisen elintarvikevalvonnan vaatimuksenmukaisuuden auditoinnit ovat aluehallintovirastossa tehtävän elintarvikevalvonnan painopiste. Vuonna 2013 painopisteenä on erityisesti auditoinneissa havaittujen puutteiden johdosta valvontayksiköiltä edellytettyjen korjaavien toimenpiteiden seuranta (auditoinneissa todettujen poikkeamien korjaantumisen seuranta).

Kunnallisen elintarvikevalvonnan auditoinnit ovat osa elintarvikeketjun valvonnan auditointijärjestelmää. Elintarvikevalvonnan auditoinnin tavoitteena on turvata valvonnan tasaisen korkea laatu, yhtenäisyys ja kehittäminen sekä edistää resurssien kohdentamista havaittujen riskien perusteella. Auditoinnit toteutetaan Eviran ja aluehallintoviraston välisen tulossopimuksen perusteella. Auditoinnit tehdään Eviran ohjeen ”Auditoijan käsikirja” (nro 10014) perusperiaatteiden mukaisesti. Vaatimuspohjana auditoinneissa käytetään voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä valtakunnallista elintarvikevalvontaohjelmaa ja työvälineinä Eviran kesällä 2012 päivittämää uutta ohjetta 10018/2 ”Aluehallintoviraston toteuttama kunnallisen elintarvikevalvonnan auditointi”.

Auditoinnit koostuvat valvonta-asiakirjojen läpikäynnistä, kaikkien elintarvikevalvontaa tekevien viranhaltijoiden yhteisestä haastattelusta (ns. yleisauditoin-

ti) sekä erillisistä valvojien haastatteluista ja kohdekäynneistä (kohdevalvonnan auditointikäynnit). Auditointiin sisältyy ohjeen 10018/2 mukaisesti pysyvät asiakokonaisuudet sekä vuosittain mahdollisesti vaihtuvat painopisteet ja auditoinnissa käytetään apuvälineenä ko. ohjeiden kysymyslistoja. Painopisteitä koskien on käytössä viimeisimmät Eviran ohjeen 10020/20 mukaiset painopisteet, jotka laajenivat kesällä 2012 käsittämään myös lisäaine- ja kontaktimateriaalivalvonnan (näitä koskevat tarkemmat ohjeet valmistunevat vuoden 2013 alussa). Ohjetta käytetään siihen saakka, kunnes uudet painopisteet valitaan.

Auditointien ennakkomateriaalina käytetään aluehallintovirastolla jo olemassa olevia valvonta-asiakirjoja kuten valvontayksikön kyseiselle vuodelle laadittua valvontasuunnitelmaa, yksikön antamia edellisiä vuosia koskevia tietoja valvonnasta ja valvontasuunnitelman toteutumisesta (ELTU/KUTI, VASU, valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi) sekä auditointia varten erikseen valvontayksiköstä pyydettyä materiaalia. Lisäksi aluehallintoviraston tekemiä yhteenvetoja ja analyyskejä kuntien VASU-tiedoista sekä peruspalvelujen arviointien tuloksia hyödynnetään auditoinneissa. Valvontayksiköistä Eviraan keskitetysti KUTIn kautta menneet elintarvikehuoneistojen vuoden 2012 valvontaa koskevat tiedot aluehallintovirasto saa Evirasta, koska ko. tietoja valvontayksiköt eivät enää raportoi ELTUjen kautta. Aluehallintovirasto saa ELTUista kattavasti vain alkutuotannon valvontaa ja näytteenottoa ja tutkimuksia koskevat tiedot. Elintarvikehuoneistojen vuoden 2012 valvontaa koskevat tiedot pyydetään Evirasta aluehallintoviraston käyttöön vuoden 2013 alussa.

Eviran auditointiohjeen mukaisena tavoitteena on arvioida kunnallisten valvontayksiköiden toimintaa kaksi kertaa kunkin elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (5 vuotta) aikana. Tähän tiheyteen ei LSSAVIn alueella kuitenkaan nykyisin voimavaroin päästä. Vaasan toimipaikan alueella, jossa kaikki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet ovat olleet jo käynnissä, voidaan kukin valvontayksikkö auditoida joka kolmas vuosi. Tampereen ja Jyväskylän toimipaikkojen alueella monia yhdistymisiä tapahtuu vuoden 2013 alussa (kolmen yksikön osalta on tilanne jatkosta vielä auki). Viimeisten yhteistoiminta-alueiden toiminnan käynnistyessä ja valvontayksiköiden määrän vähentyessä päästään koko aluehallintoviraston alueella lähemmäs auditoinneille asetettua tiheystavoitetta.

Tällä hetkellä on voimassa monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2012 - 2016 ja laaditussa auditointisuunnitelmassa on huomioitu valvontayksiköihin jo aiemmin tehtyt auditoinnit. Auditoinnit on suunniteltu alustavasti viideksi vuodeksi eteenpäin, mutta suunnitelma tarkistetaan vuosittain mm. sen vuoksi, että valvontayksiköihin tulee vielä muutoksia vuoteen 2013 mennessä. Samoin tarkennetaan vuosittain kohdevalvonnan auditointikäyntien määrät ja kohdentuminen mm. vuosittaisten painopistealueiden mukaan.

Vuonna 2013 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella tehdään auditointeja ainakin neljään, mahdollisesti viiteen valvontayksikköön (kohdevalvonnan auditointikäyntejä 11 - 18 kpl). Vaasan päätoimipaikan alueella tehdään kaksi tai kolme auditointikokonaisuutta (2-3 yleisauditointia ja 7-14 kohdevalvonnan auditointikäyntiä) sekä Tampereen ja Jyväskylän toimipaikkojen alueilla tehdään kaksi auditointikokonaisuutta (2 yleisauditointia ja 4 kohdeval-

vonnan auditointikäyntiä). Taulukossa 4 on nähtävissä suunnitellut auditoinnit ja niiden laajuus sekä kohdevalvonnan auditointikäyntien määrät ja kohdentuminen.

Vuonna 2013 kohdevalvonnan auditointikäyntejä suunataan laitoksiin ja muihin elintarvikkeiden teollisiin valmistuspaikkoihin (erit. leipomoihin). Aikaisemmasta poiketen käyntejä ei suunnata keskuskeittiöihin tai muihin tarjoilupaikkoihin, koska elintarvikkeiden tarjoilu- ja vähittäismyyntipaikkojen valvonnassa kunnat ottavat OIVAn (elintarvikevalvontatietojen julkistamisen) myötä käyttöön uudenlaisen tarkastus- ja raportointitavan 1.5.2013 alkaen eikä näitä uudentyyppisiä tarkastuksia vielä alkuvaiheessa ensimmäisen käyttöönottovuoden aikana auditoida.

Taulukko 4. Kunnallisen elintarvikevalvonnan auditointoinnit LSSAVIn alueella vuonna 2013

AUDITOINNIN LAAJUUS	VALVONTAYKSIKKÖ	ELINTARVIKEHUONEISTOTYYPIT JA LKM
Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan auditointikäynnit	Sastamalan perusturvakuntayhtymä	yht. 2 kpl 1 laitos ja 1 elintarvikkeiden teollinen valmistuspaikka (leipomo)
Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan auditointikäynnit	Tampereen kaupunki	yht. 2 kpl 1 laitos ja 1 elintarvikkeiden teollinen valmistuspaikka (leipomo)
Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan auditointikäynnit	Vaasan ja Laihian ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue	yht. 3-4 kpl 1-2 laitosta (kala-alan laitoksia ja mahd. muu), 1-2 elintarvikkeiden teollista valmistuspaikkaa (leipomo sekä mahd. muu kohde)
Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan auditointikäynnit	Jalasjärvi-Ilmajoki-Kurikka peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä	yht. 3-4 kpl, 2 laitosta (1 maitoalan ja 1 liha-alan laitos), 1 elintarvikkeiden teollinen valmistuspaikka (leipomo)
Valvonta-asiakirjojen läpikäynti (sis. valvontasuunnitelman arvioinnin) + haastatteluosuus + kohdevalvonnan auditointikäynnit	Västkustens Miljöenhet (auditointikieli: ruotsi)	yht. 4-6 kpl, 3-4 laitosta (1-2 maitoalan laitosta ja 2 kala-alan laitosta), 1-2 elintarvikkeiden teollista valmistuspaikkaa (leipomo sekä mahd. muu kohde)

Auditointikokonaisuudesta laaditaan raportti, joka toimitetaan kuhunkin auditoituun valvontayksikköön (elintarvikevalvontaviranomaiselle) sekä Eviraan.

Mikäli auditoinnissa todetaan poikkeamia, on kunnan elintarvikevalvontaviranomainen velvollinen tekemään korjaavia toimenpiteitä. Tällöin auditointiraportin lisäksi lähetetään myös poikkeamaraportti sekä selvityspyyntö (ellei poikkeama ole korjaantunut jo auditointikokonaisuuden aikana). Aluehallintovirasto seuraa, että tarvittavat korjaavat toimenpiteet tehdään ja toteaa poikkeamien korjaamisen. Vuonna 2013 seurataan aktiivisesti myös aikaisemmissa auditoinneissa todettujen poikkeamien korjaantumista.

Aluehallintovirasto laatii tammikuun 2013 loppuun mennessä yhteenvedon vuoden 2012 aikana tehdyistä auditoinneista ja julkaisee sen LSSAVIn internet-sivuilla ja toimittaa Eviraan, joka kokoaa eri Avien yhteenvedoista valtakunnallisen yhteenvedon.

Auditointeja tekevät LSSAVIsta ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkäri (auditoijat). Kunkin auditointikokonaisuuden osalta pääauditoija sovitaan erikseen. Lisäksi auditointiin voi osallistua muitakin viranomaisia. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, onko LSSAVIn auditointeihin osallistumassa muiden aluehallintoviraston edustajia tai muita viranomaisia. Myös LSSAVIn viranhaltijat voivat osallistua mahdollisuuksien mukaan muiden aluehallintovirastojen tekemille auditoinneille, mikä olisi resurssien niin salliessa hyvä muun muassa yhteneväisten auditointikäytäntöjen muotoutumiseksi koko maassa. Vuonna 2012 suunnitelmissa ei tällä hetkellä ole osallistua muihin kuin omiin auditointeihin.

Kunnallisen elintarvikevalvonnan auditoinnit ovat aluehallintovirastossa tehtävän elintarvikevalvonnan painopiste. Tehtävä on haastava ja sillä on vaikuttavuutta. Auditointeihin käytetään merkittävä osa elintarvikevalvonnan voimavaroista. Vuonna 2013 auditointeihin ja aikaisemmissa auditoinneissa todettujen poikkeamien korjaantumisen seurantaan varataan yhteensä 140 - 170 htpv koko aluehallintoviraston alueella.

3.2.3. Alkoholiuomamyymälät sekä tilaviini- ja sahtimyymälät

Aluehallintovirasto käsittelee elintarvikelain mukaiset elintarvikehuoneistoilmoitukset (Elintarvikelaki (23/2006) 13 §) alkoholilain 13 §:ssä tarkoitetuista alkoholijuomamyymälöistä ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista tilaviini- ja sahtimyymälöistä. Ko. elintarvikehuoneistojen valvonnan ohjaavana keskusvirastona toimii Valvira.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella on yhteensä 80 kpl hyväksyttyä alkoholijuomamyymälää (Jyväskylän toimipaikan alueella 22 kpl, Tampereen alueella 29 kpl ja Vaasan alueella 29 kpl). Lisäksi alueella on viisi tilaviini- ja sahtimyymälää.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella käsitellään vuonna 2013 ilmoitukset uusista, toimintansa aloittavista alkoholijuomamyymälöistä. Alkoholijuomamyymälöiden elintarvikehuoneistoilmoituksia varten on laadittu aluehallintovirastojen yhteinen ilmoituslomake Eviran malliasiakirjaa muokkaamalla. Ilmoituksia tulee n. viisi vuodessa (myymäläsiirrot ja uudet myymälät). Toi-

mijalle annetaan malliasiakirjan mukainen todistus ilmoituksen käsittelystä ja ilmoituksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan riskinarvioinnin mukaan, milloin kohteeseen tehdään ”alkutarkastus” (1. tarkastus). Näissä kohteissa myydään yleisesti vain pakattuja elintarvikkeita, jotka sahtia lukuun ottamatta eivät säilyäkseen vaadi kylmäsäilytystä ja ohjeiden mukainen 1. tarkastuksen ajankohdalla on siten noin kuuden kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta. Ilmoituksen käsittelyn jälkeen kohde siirtyy suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Alkoholijuomamyymälöiden rekisteröinti LSSAVI:ssa

Alkoholijuomamyymälät on rekisteröity LSSAVIn alkoholivalvontaviranomaisen käytössä olevaan ALLU -tietojärjestelmään. Sinne on kirjattu tiedot myymälöiden elintarvikehuoneistoksi hyväksymisestä sekä omavalvontasuunnitelmien hyväksymisestä (päivämäärät). Allun päivityksen jälkeen järjestelmään saataneen kirjattua tiedot alkoholijuomamyymälöiden elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelystä. Järjestelmään kirjataan myös tehdyt suunnitelmalliset tarkastuskäynnit. Vielä ei ole tiedossa miten alkoholijuomamyymälöiden elintarvikevalvontaa koskevat tiedot saadaan keskitettyyn KUTI – valvontatietojärjestelmään vai onko tarkoitustakaan niitä sinne saada.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat eivät pääse ALLU-järjestelmään vaan heillä on käytössään Excel-pohjainen taulukko kohteistaan, ja taulukkoon on merkitty kohdetietojen lisäksi tiedot hyväksymisistä (jatkossa ilmoitusten käsittely) ja tehdyt tarkastukset.

Alkoholijuomamyymälöiden suunnitelmallinen valvonta

Alkoholijuomamyymälöiden sekä tilaviini- ja sahtimyymälöiden suunnitelmallinen valvonta alkutarkastuksen ja hyväksynnän jälkeen aloitettiin vuonna 2011. Kohteita valvotaan oman riskinarvioinnin sekä Valviran mahdollisen ohjeistuksen mukaan. Kohteiden tarkastustiheyssuositusta ei ole vielä Valvirasta annettu.. Eviran riskiluokitusohjeen mukaan toiminnan, jossa myydään elintarvikkeiden vähittäismyynnissä teollisesti pakattuja ei-helposti pilaantuvia elintarvikkeita, tarkastustiheys on 0,3 eli kerran kolmessa vuodessa ja tarkastukseen käytettävä aika on 1-2 tuntia (ei sisällä matka-aikaa). Omavalvonnan toimiessa hyvin ja riskin ollessa merkityksetön (kuten tilanne pääsääntöisesti alkoholijuomamyymälöissä on), voidaan tällaisissa kohteissa tarkastuksia vähentää ja perustellusti tehdä vain joka viides vuosi tai hieman harvemmin. Riskinarvioinnin mukaan ne Alkon vähittäismyymälät, joissa myydään sahtia, tulisi tarkastaa muita hieman useammin.

Alkoholijuomamyymälöiden osalta on aluehallintovirastossa tehty toimipaikka-kohtaisesti alustavat tarkastussuunnitelmat viideksi vuodeksi (2011 – 2015) ja sen aikana tarkastetaan kerran kaikki alkoholijuomamyymälät. Tarkastussuunnitelmat on tehty sen mukaan, milloin alkutarkastus on tehty (huomioiden myös tarkastuksen havainnot ja mahdollisesti annetut kehotukset) sekä kohteiden alueellinen sijainti valvonnan tehostamiseksi (samana tarkastuspäivänä saadaan tehtyä useampi kuin yksi tarkastus). Ns. vanhojen alkojen alkutarkas-

tukset on tehty vuosina 2006 - 2009 (myymäläsiirtoja ja uusia myös vuosina 2010 - 2011).

Vuonna 2013 tehdään 14 tarkastussuunnitelman mukaista tarkastusta aikaisemmin hyväksytyihin alkoholijuomamyymälöihin, joihin on alkutarkastus tehty hyväksymisen yhteydessä. Valvonnassa painotetaan ainakin alkuvuodesta aikaisempaan tapaan omavalvonnan toteutumista, tilojen hygienian valvontaa (olosuhdevalvontaa) sekä jäljitettävyyttä. Lisäksi tarkastetaan ne suunnitelmallisen valvonnan piiriin siirtyneet myymälät, joiden elintarvikehuoneistoilmoitus on käsitelty vuoden 2012 lopussa tai vuoden 2013 aikana ja joihin on tarvetta tehdä 1. tarkastus vuoden 2013 aikana.

Kohteen ensimmäinen tarkastus vastaa aikaisempaa alkutarkastusta ja siinä tarkastetaan rakenteet (että tilat täyttävät toiminnan luonne ja laajuus huomioiden lainsäädännön vaatimukset) sekä tarkastellaan omavalvontasuunnitelmaa ja omavalvonnan toimivuutta sekä tilojen hygieniää (olosuhdevalvontaa). Suunnitelmalliset tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta. Elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittelyn jälkeisestä 1. tarkastuksesta sovitaan myymäläpäällikön kanssa etukäteen. Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka lähetetään myymälään ja kopio Alkon päätoimipaikkaan sekä annetaan aluehallintoviraston alkoholitarkastajalle.

3.2.4 Elintarvikehuoneistot LSSAVIn alueella

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella on vuoden 2010 VASU-tietojen mukaan kunnallisten valvontayksiköiden valvottavana alkutuotantopaikat mukaan lukien lähes 30 000 elintarvikevalvontakohtetta eli neljäsosa koko maan valvontakohteista. Valvontakohteista on alkutuotantopaikkoja n. 17 000, elintarvikehuoneistoja n. 12 000 sekä muita elintarvikevalvontakohteita n. 800 kpl.

Eri toimipaikkojen alueella on elintarvikevalvontakohteita seuraavasti: Jyväskylän toimipaikan alueella on alkutuotannon paikkoja n. 2 900 kpl ja elintarvikehuoneistoja 2 800 kpl. Tampereen toimipaikan alueella on alkutuotannon paikkoja n. 2 500 kpl ja elintarvikehuoneistoja 4 900 kpl. Vaasan toimipaikan alueella on alkutuotannon paikkoja n. 11 800 kpl ja elintarvikehuoneistoja n. 4 200 kpl.

Kuntien valvomia eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsitteleviä laitoksia on Länsi- ja Sisä-Suomen alueella 215 kpl (Jkl ja Tre 90 + Vsa 125) . Liha-alan laitoksia on alueella 50 kpl, kala-alan laitoksia 78 kpl, maitolaitoksia 38 kpl, muna-alan laitoksia 17 sekä varastolaitoksia 30 kpl. Evira hyväksyy ja valvoo alueen teurastamoja.

Muista elintarvikehuoneistoista alueella eniten on elintarvikkeiden tarjoilupaikkoja (ravintolat ja suurtaloudet) n. 6 700 kpl ja elintarvikkeiden myyntipaikkoja n. 2 500 kpl. Elintarvikkeiden teollisista valmistajista suurin ryhmä on leipomot, joita on alueella lähes 250 kpl.

Valvonnan painopistettä on siirretty kunnan valvonnan auditointien suuntaan (auditointeihin liittyvät kohdevalvonnan auditointikäynnit kohdentuvat laitoksiin ja muihin elintarvikehuoneistoihin). Auditoinneista on kerrottu tarkemmin kohdassa 3.2.2. Kunnallisten valvontayksiköiden toiminnan auditoinnit.

3.3. Eläinten terveyden valvonta

3.3.1. Varautuminen erityistilanteisiin

Aluehallintoviraston varautuminen

Valvonta-asetuksen 4. artiklassa edellytetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on valmiit varosuunnitelmat ja ne ovat valmiita toteuttamaan suunnitelmat hätätapauksissa.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston POL-vastuualueella on oma valmiussuunnitelma, jossa on otettu huomioon ympäristöterveydenhuollon erityistilanteita. POL -vastuualueen erityistilanteiden operatiiviseen ryhmään kuuluvat ympäristöterveydenhuollon yksikön päällikkö ja yksi läänineläinlääkäri kummassakin muussa aluehallintoviraston toimipaikassa.

Kuntien varautumisen varmistaminen

Kunnan on huolehdittava kunnaneläinlääkärille eläintautilaissa ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetun laissa (488/1960) säädettyjen, tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä.

Aluehallintovirasto ohjaa kuntia eläinlääkintähuoltolain edellyttämän kunnan eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin sekä eläinlääkäripalvelujen suunnitelman valmistelussa myös varautumisen osalta.

3.3.2. Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Aluehallintovirasto vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Eläintautikohtaisissa erityissäännöksissä edellytetään, että läänineläinlääkäri laatii aluekohtaisen valmiussuunnitelman vähintään suu- ja sorkkataudin (maa- ja metsätalousministeriön päätös suu- ja sorkkataudin vastustamisesta nro 5/EEO/95), klassisen sikaruton (maa- ja metsätalousministeriön asetus klassisen sikaruton vastustamisesta nro 22/EEO/2002) ja korkeapatogeenisen lintuinfluenssan varalta (maa- ja metsätalousministeriön asetus korkeapato-

geenisen lintuinfluenssan vastustamisesta nro 1/EEO/2008). Alueellisten valmiussuunnitelmien vähimmäisisältö on kuvattu Eviran ohjeessa nro 15809/2 (päivitetty 1.8.2010).

Valmiussuunnitelmilla varmistetaan, että tarvittaessa käytössä on tilat, henkilökunta ja kaikki ne välineet ja tarvikkeet, joita tarvitaan taudin hävittämiseksi nopeasti ja tehokkaasti. Aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalta päivitetään vuosittain ja toimitetaan Eviran EHYT -yksikköön tammikuun loppuun mennessä. Päivittämisen tarkoituksena on varmistaa, että aluehallintoviraston jokaisella toimipisteellä on aina eläintautitapauksen sattuessa käytettävissään riittävät tilat ja varusteet, ja että yhteystiedot ja tiedot käytettävissä olevista resursseista ovat ajan tasalla. Riittävän valmiuden ylläpitämiseksi valmiusvarastot inventoidaan ja täydennetään vuosittain. Valmiusvarastot sijaitsevat Vaasassa ja Jyväskylässä.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalle on laadittu kahdelle alueelle. Toinen suunnitelma kattaa Vaasan päätoimipaikan alueen Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan. Toinen suunnitelma on tehty Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueille.

Aluehallintoviraston kunkin toimipaikan alueelle on nimetty ja koulutettu valmiuseläinlääkärit nopeasti käynnistettävää toimintaa varten. Vaasan päätoimipaikan alueella on kahdeksan valmiuseläinlääkärinä ja Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueella on 10 valmiuseläinlääkärinä. Kunnalliseläinlääkäreille vuosittain järjestettävissä työkokouksissa käsitellään myös eläintautivalmiusasioita.

Varautumiskoulutus

Evira järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän läänineläinlääkäreille ja valmiuseläinlääkäreille; ns. valmiuspäivän. Valmiuden ylläpitämiseksi läänineläinlääkärit osallistuvat myös valtionhallinnon harjoituksiin, EU:n, Eviran ja yhteispohjoismaisiin eläintautivalmiusharjoituksiin sekä aluehallintoviraston järjestämiin koulutuspäiviin tai valmiusharjoituksiin. Aluehallintovirasto järjestää alueensa valmiuseläinlääkäreille yhden koulutuspäivän vuodessa. Seuraava käytännön harjoitus pidetään LSSAVIn Vaasan toimipisteessä heti uuden eläintautilain tultua voimaan ja siihen liittyvien valmiussuunnitelman muutosten valmistuttua sekä Evirassa että aluehallintovirastossa.

3.3.3. Eläintautivalvonta

3.3.3.1. Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Tarttuvat eläntaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin ja muihin tarttuviin eläintauteihin. Lakisääteisesti vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläintauteihin.

Kunkin toimipaikan eläinten terveyden valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri suorittaa eläinten terveyden valvontaa vastaanottamalla ja tarkastamalla kunnaneläinlääkäriin tilakohtaiset raportit kansallisten terveystarkastusohjelmien noudattamisesta, seuraamalla kunnaneläinlääkäreiden kuukausiraportteja ja suorittamalla tarvittaessa itse tarkastuksia pitopaikkoihin. Tarvittaessa annetaan kirjallisesti palautetta puuttuvista kuukausiraporteista tai puutteellisista asiakirjoista kunnaneläinlääkäreille ja/tai valvontayksiköille.

Terveydenhuoltosopimusten mukaisten terveydenhuoltokäyntien suorittamisen ja raportoinnin valvontaa tehdään kussakin toimipaikassa.

Aluehallintovirasto laatii kuukausittain Eviralle yhteenvedon kunnaneläinlääkäreiden toimittamista kuukausi-ilmoituksista ja toimitusilmoituksista. Myös ajantasainen tilanne annetuista, voimassa olevista ja puretuista rajoittavista määräyksistä raportoidaan Eviraan. Annetut rajoittavat määräykset ja niiden purkamiset kirjataan Elite- järjestelmään.

3.3.3.2. Vastustettavat eläintaudit

Läänineläinlääkäri saa tiedon eläintautiepäilyistä joko Evirasta tai kunnaneläinlääkäriltä. Jos tieto tulee Evirasta, läänineläinlääkäri varmistaa, että tieto on mennyt myös kunnaneläinlääkärille. Jos kyseessä on epidemiologisten tietojen perusteella vahva tautiepäily tai helposti leviävä tai vaarallinen eläintauti, kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri antaa tilalle rajoittavat määräykset ja läänineläinlääkäri ryhtyy heti tarvittaviin lakisääteisiin taudin vastustamistoimenpiteisiin. Muussa tautiepäilyssä kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri antaa tilalle ensin rajoittavat määräykset suullisesti ja kirjallisesti tutkimustuloksen varmistuttua. Uuden eläintautilain tultua voimaan vuonna 2013 eläintauteihin liittyvien hallintopäätösten tekeminen siirtyy kokonaan aluehallintovirastolle.

Tarkemmat tautien vastustustoimenpiteet on kuvattu kyseistä tautia koskevissa säädöksissä ja alueellisessa helposti leviävien eläintautien valmiussuunnitelmassa. Nautojen, sikojen ja siipikarjan salmonellatapauksissa läänineläinlääkäri huolehtii uuden MMMa 432/2011 mukaan epidemiologisten selvitysten tekemisestä ja tiedonkulusta kunnaneläinlääkäriin, läänineläinlääkäreiden ja Eviran välillä. Epidemiologisen selvityksen perusteella tehdään tarpeellisia lisätutkimuksia ja -näytteenottoja kontaktipitopaikoissa.

3.3.3.3. Varallaolo helposti leviävien eläintautien varalta

Läänineläinlääkärit osallistuvat vuorollaan helposti leviävien eläintautien varallaoloon. Päivystysjakson pituus on maanantaista klo 16.15 seuraavaan maanantaiaamuun klo 8.00. Päivystysjaksoon sisältyvät arki-illat ja yöt sekä viikonloppu. Päivystysjaksoja on yhtä läänineläinlääkäriä kohden keskimäärin kolme kertaa vuodessa.

3.3.3.4. Zoonoosien valvonta

Osa eläintaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen, esimerkkinä salmonellatartunnat ja eräät influenssat kuten lintuinfluenssa. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen.

Tällaisten zoonoottisten tartuntojen leviämisen varalta kunnaneläinlääkäri on oltava yhteistyössä terveydenhuollon (tartuntataudeista vastaava tai johtava lääkäri) kanssa. Läänineläinlääkäri varmistaa, että kunnaneläinlääkäri on tehnyt tarvittavat ilmoitukset kunnan terveysviranomaisille ja muille eri tauteja koskevissa säädöksissä edellytetyille tahoille, kuten esimerkiksi meijereille ja teurastamoille.

3.3.3.5. Terveysvalvontaohjelmat

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysvalvontaohjelman vähimmäistasosta. Tällaisia erikseen säädettyjä terveysvalvontaohjelmia ovat

- lampaiden ja vuohien maedi-visna- ja TSE- valvontaohjelmat
- kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelmat
- tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosivalvonta
- nautojen BSE -tautivalvonta.
- siipikarjan vientilaitosten terveysvalvonta- ja näytteenotto-ohjelma

Terveysvalvontaohjelmia tulee toteuttaa sekä tiloilla että laitoksissa kuten esimerkiksi teurastamoissa. Osa ohjelmista on pakollisia tuotantotiloille, osa vapaaehtoisia. Esimerkiksi maedi-visna – ja scrapie -valvontaohjelmat ovat pakollisia tiloille, joilla on yli 20 uuhta tai kuttua. Läänineläinlääkäri voi tarkastaa mm. lammas- ja vuohirekisteristä pitääkö lampolan kuulua pakolliseen terveysvalvontaohjelmaan. Alle 20 uuhien tai kutun katraissa ohjelmat ovat vapaaehtoisia. Pakollisia terveysvalvontaohjelmia ovat myös yli 72 kuukauden ikäisten terveinä teurastettujen ja yli 48 kuukauden ikäisten oireilevien, itsestään kuolleiden tai lopetettujen nautojen BSE- tautivalvonta sekä siipikarjan salmonellavalvonta. Tarvittaessa pakolliseen ohjelmaan kuulumista selvitetään yhdessä kunnaneläinlääkäriä kanssa.

Tuotantolaitoksissa tapahtuvasta valvonnasta vastaa laitosta valvova eläinlääkäri. Läänineläinlääkäri valvoo paikallisen laitosten toimivuutta laitos-tarkastusten tai –auditointien yhteydessä.

Päävastuu tilalla tapahtuvien terveysvalvontaohjelmien toteuttamisesta on eläinten omistajalla. Kunnaneläinlääkäriä vastuu on näytteenotto ja terveystarkastusten tekeminen eläinten omistajan pyynnöstä sekä raportointi tehdyistä toimenpiteistä aluehallintovirastoon. Terveysvalvontaohjelmien noudattamisen valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri tai paikallinen osastosihteeri kirjaa tehdyt valvontatoimenpiteet Eliteen tai läänineläinlääkäri voi kirjata ne myös omaan kirjanpitoonsa.

Läänineläinlääkäri seuraa Eliteen tallennettujen tietojen, oman kirjanpitonsa, kunnaneläinlääkärien toimitusilmoitusten, tarkastus- ja näytteenottoraporttien sekä vuosiraporttien perusteella lakisääteisten näytteenottojen ja tarkastusten suorittamista. Eläinten pitäjät eläinlajikohtaisesti sekä tiettyjen lajien osalta myös eläinmäärät ja eläinluettelot saa selvitettyä eläintenpitäjärekisteristä, nautaeläinrekisteristä tai lammas- ja vuohirekisteristä. Läänineläinlääkäri voi tarvittaessa ja lainsäädännön sallimissa rajoissa antaa poikkeuksia ohjelmien noudattamisesta kuten luvan näytteenottovälin pidentämiseen.

Puuttuvia toimenpiteitä, toimitusilmoituksia ja raportteja tiedustellaan suoraan kunnaneläinlääkäriltä puhelimitse tai sähköpostilla. Suuntauksena on toimia jatkossa valvontayksiköiden kautta, eli valvontayksiköille toimitetaan listauksia aluehallintoviraston pitämästä seurannasta ohjelmien toteutumisesta, ja pyydetään valvontayksikköä huolehtimaan ohjelmien mukaisten toimenpiteiden aikataulunmukaisesta tekemisestä ja toimenpiteiden raportoimisesta aluehallintovirastoon ilman viivytyksiä. Kunnallisten suunnitelmien arvioinnissa tullaan kiinnittämään erikoisesti huomiota, että alueella on oikea käsitys alueensa terveysvalvontaohjelmiin kuuluvista tiloista ja että on olemassa kuvattu tapa huolehtia ohjelmien mukaisten toimenpiteiden toteutumisesta.

Siipikarjan hyväksytyt vientilaitokset on luetteloitu Excel- taulukkoon ja taulukkoon on talletettu viimeinen tarkastusajankohta. Läänineläinlääkäri huolehtii, että em. laitoksissa tehdään tarkastus ohjelman mukaisesti, eli vähintään joka kolmas vuosi.

Terveysvalvontaohjelmien toteutumisesta aluehallintovirasto raportoi Eviralle seuraavan vuoden tammi-helmikuussa.

3.3.3.6. Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Evira lähettää aluehallintovirastoihin vuosittain erillisen ohjekirjeen, jossa annetaan tarkemmat ohjeet tulevan vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita. Läänineläinlääkäri lähettää vesiviljelylaitosta valvovalle kunnaneläinlääkärille määräyksen tarkastusten toimeenpanemiseksi.

Vesiviljelylaitosta valvova eläinlääkäri lähettää tekemästään tarkastuksesta tarkastusraportin aluehallintovirastoon, jossa valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri pitää kirjaa alueensa vesiviljelylaitoksista ja toteutuneista tarkastuksista ja näytteenotoista kunnaneläinlääkäreiltä saamiensa toimitusilmoitusten ja tarkastusraporttien perusteella.

Jos vesiviljelylaitoksessa havaitaan tarttuva kalatauti, laitokselle annetaan rajoittavat määräykset ja läänineläinlääkäri yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa suorittaa tarvittavat saneeraustoimenpiteet kalatautisäännösten ja Eviran ohjeiden mukaisesti. Saneeraustoimenpiteiden kustannuksista valtio voi korvata osan lopetettujen kalojen arvosta ja läänineläinlääkäri vastaa valtiolle esitettävän laskun oikeellisuudesta.

Tarvittaessa läänineläinlääkäri voi antaa kalatautitapausten yhteydessä lupia eläinten siirtoihin huolimatta rajoittavista määräyksistä.

LSSAVIn alueella sijaitsevilla kalanviljelylaitoksilla ei ole erityisiä riskiperusteita, joten valvonta tapahtuu näillä Eviran toimittaman ohjeen mukaisesti.

Aluehallintovirasto huolehtii uuden MMM asetuksen kalojen bakteeriperäisen munuaistaudin vastustamisesta (2/EEO/2012) mukaisesta BKD- vapaan aseman myöntämisestä vesiviljelylaitoksille vapauden myöntämisen edellytysten täytyessä.

3.3.3.7. Muu tautiseuranta

Evira pyytää aluehallintovirastolta vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön, ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan Unionille. Evira lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydettäviä seurantanäytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan ja sikojen MRSA- bakteerin varalta tiloilta ja teurastamoilta.

Eviran näytteenottosuunnitelman mukaan läänineläinlääkäri antaa näytteenottomääräyksen kunnaneläinlääkärille. Määräyksessä annetaan näytteenotto-ohjeita ja määräaika näytteiden ottamiselle. Eläintautivalvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri pitää kirjaa näytteiden ottamisesta. Jos näytteitä ei ole otettu määräajassa, läänineläinlääkäri tiedustelee joko puhelimitse tai kirjallisesti syytä poikkeamaan ja antaa tarvittaessa kehotuksen toimenpiteen suorittamiseksi tai uuden määräyksen tarvittavien näytteiden ottamiseksi.

Valtion vastuulla olevista eläintauteja koskevista kunnaneläinlääkärin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

Aluehallintovirasto vastaanottaa ilmoitukset eläinnäyttelyistä ja varmistaa näyttelyn järjestäjältä, että Eviran vuosittain julkaisemaa ohjetta maatalousnäyttelyihin vietävien eläinten tarkastuksista ja eläimiltä vaadittavista tutkimuksista noudatetaan. AVI antaa näyttelylle pitopaikkatunnuksen. Tapauskohtaisesti harkitaan, määrätäänkö näyttelyyn virkaeläinlääkäri tarkastamaan määräysten noudattamista vai luotetaanko näyttelyn järjestäjän esittämään menettelyyn asian hoitamiseksi. Näyttelyn järjestäjä voi omalla kustannuksellaan palkata haluamansa eläinlääkärin näyttelyyn.

3.3.3.8. Kyyhkyslakat

Viesti- ja kilpailukyyhkyt on rokotettava vuosittain Newcastle -taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Rokotuksen voi suorittaa kunnaneläinlääkäri tai muu

eläinlääkäri. Tiedot rokotuksista on lähetettävä läänineläinlääkärille, joka raportoi asiasta Eviraan vuosittain. Rokotusvelvollisuuden toteutumisen varmistamiseksi läänineläinlääkäri voi määrätä kunnaneläinlääkärin tarkastamaan näyttelyyn tai kilpailuun osallistuvien kyyhkysten rokotustodistukset näyttely- tai kilpailupaikalla.

Viesti-, näyttely- ja koristekyyhkysten on tullut olla rekisteröityjä 30.4.2011 alkaen. Raportin rekisteröidyistä pitopaikoista maakunnittain saa eläintenpitäjärekisteristä. Näyttelytoiminta on vuoden 2012 aikana ollut lamassa (tietolähde kunnaneläinlääkäri Tomas Häggvik Kruunupyystä, Suomen Viestikyyhky-yhdistyksen jäsen). Viestikyyhkystoimintaa aktiivisesti harrastavat henkilöt saa selville Suomen Viestikyyhky-yhdistys ry:stä. Suomen Viestikyyhky-yhdistys ry. (www.viestikyyhky.fi) on tietoinen rokotusvaatimuksesta ja vaatii rokotustodistuksen toimintaan osallistuvilta viestikyyhkyharrastajilta.

3.3.3.9. Eläinten keinollinen lisääntyminen

Säädösten mukaan läänineläinlääkäri hyväksyy nautoja koskien sonniaseman, suomenkarjan sperman keräyspaikan, testiaseman, sonniaseman eristysnavetan, spermavaraston, alkiontuotantoryhmän ja alkionkeräysryhmän. Sikoja koskien läänineläinlääkäri hyväksyy alkuperätilat, koeasemat, karanteenit ja karjuasemat. Hevosia koskien oriaseman, spermavaraston tai alkionkeräys- tai tuotantoryhmän hyväksymisestä vastaa aluehallintovirasto.

Valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan tarkastuksen jälkeen edellä mainitut asemat, paikat, varastot, ryhmät ja karanteenit, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säädösten asettamat vaatimukset. Läänineläinlääkäri lähettää hyväksymisen tiedoksi Eviraan, joka rekisteröi toimijan. Läänineläinlääkäri suorittaa tarkastuksia säädöksissä mainittuja tarkastustiheyksiä noudattaen ja tarkastukset kirjataan virkatoimituksina Eliteen. Valvonnan tulokset raportoidaan Eviraan vuosittain.

3.3.3.10. Sivutuotteet

Sivutuotteet ovat eläimistä saatavia elintarvikkeeksi kelpaamattomia osia, joiden keräämistä ja käsittelyä valvotaan eläintautien leviämisen estämiseksi eläimiin tai ihmisiin. Sivutuotevalvontaa suoritetaan vastuujalon mukaisesti kussakin toimipaikassa. Sivutuoteasioita säätelevät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EY) N:o 142/2011. Maa- ja metsätalousministeriön asetus eräitä eläimistä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita käsittelevien toimijoiden valvonnasta ja eräiden sivutuotteiden käytöstä (sisältäen laitosten hyväksymiset, rekisteröinnit, tarkastukset ja niiden taajuudet) tuli voimaan 1.1.2012.

Käsittelylaitosten valvonta

Sivutuoteasetuksen mukaisesti sivutuotteet on luokituksensa mukaisesti käsiteltävä joko käsittelylaitoksessa tai käsiteltävä muulla tavalla niin, että eläintautien leviäminen estetään. Käsittelylaitosten valvontaa suorittavat sekä kunnaneläinlääkärit että läänineläinlääkärit. MMM:n asetus eräitä eläimiä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita käsittelevien toimijoiden valvonnasta ja eräiden sivutuotteiden käytöstä tuli voimaan 1.1.2012. Laitoksen hyväksymisiä, rekisteröintejä ja tarkastuksia tullaan jatkossa tekemään riskinarvioinnin perusteella eripituisin väliajoin em. asetuksen mukaisesti sekä läänineläinlääkäreiden että kunnaneläinlääkäreiden toimesta. Toimintaa ohjaa Eviran ohje 1053/1 ”Sivutuotevalvontaohje aluehallintovirastoille” liitteinen.

Läänineläinlääkärit valvovat kunnaneläinlääkäreiden vastuulla olevaa sivutuotelaitosten valvontaa lähettämällä kunnaneläinlääkäreille listan tarkastettavista laitoksista ja pitämällä kirjaa suoritetuista tarkastuksista.

Elintarvikevalvontaa suorittavat läänineläinlääkärit valvovat sivutuotteiden käsittelyä eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevän laitostarkastuksen yhteydessä.

Läänineläinlääkäri lähettää vuosittain helmikuun loppuun mennessä raportin sivutuotelaitosten tarkastusten toteutumisesta Eviraan.

Hautaamisen valvonta

Sian, siipikarjan, kalan ja hevosten sivutuotteita saadaan haudata ns. syrjäisellä alueella, joka on määritelty lainsäädännössä. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueesta osa (Keski-Suomen maakunnan alueella) on tällaista ns. syrjäistä aluetta sian, siipikarjan, kalan ja hevosten sivutuotteiden osalta. Nautojen, lampaiden ja vuohien sivutuotteet (myös kotiteurastuksen sivutuotteet) pitää sen sijaan toimittaa käsittelylaitokseen koko toimialueelta, koska koko alue kuuluu näiden sivutuotteiden keräilyalueeseen. Ilmoitusvelvollisuus sivutuotteiden hautaamisesta poistui 1.1.2012. Ainoastaan tautitapauksessa toimijan on ilmoitettava aluehallintoviranomaiselle aikomastaan sivutuotteiden hautaamisesta.

Eläinten pitäjän tulee ilmoittaa eläinten poisto- ja hävitystavoista nautarekisteriin. Evira toimittaa listauksia nautaeläinrekisteriin haudatuiksi ilmoitetuista nautoista läänineläinlääkäreille, jotka välittävät tiedot yhteistoiminta-alueille. Kunnaneläinlääkäreitä ohjeistetaan kieltämään elävänä syntyneiden nautojen hautaaminen ja määräämään toimittamaan tiloilla itsestään kuolleiden nautojen ruhot keräilyn piiriin.

Käsitlemättömiä sivutuotteita käyttävien toimijoiden valvonta (haaskat)

Poikkeuksena sivutuotteiden käsittelyvelvollisuudesta käsitlemättömiä tiettyjä sivutuotteita voidaan tietyin ehdoin käyttää haaskana. Haaskarekisteriin rekisteröidään haaskapaikan aloitusilmoitukset ja haaskan pitäjät. Toimija jättää täyttämänsä ilmoituslomakkeen kunnaneläinlääkäriille, joka syöttää tiedot välit-

tömästi haaskarekisteriin. Haaskapaikka saa virallisen numeron. Mikäli kunnaneläinlääkäri ei pysty suorittamaan rekisteröintiä, ilmoitus toimitetaan aluehallintovirastoon, jossa tiedot syötetään rekisteriin.

Haaskanpitäjän tulee myös tehdä käyttöilmoitus kunnaneläinlääkärille joka kerta kun hän tuo sivutuotteita haaskalle.

Sivutuotevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri lähettää vuosittain tammi-kuun loppuun mennessä yhteenvedon Eviraan kunnista saaduista haaskan aloitus- ja käyttöilmoituksista. Vuoden 2012 alusta ilmoitus tehdään vain kertaalleen toimintaa aloitettaessa.

3.3.3.11. Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti (ID- valvonta)

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Myös eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä. Tilalta ei myöskään saa luovuttaa mm. teuraskuljetukseen säädösten vastaisesti merkittyä tai rekisteröityä nautaeläintä.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloille. Valvonta liittyy täydentävien ehtojen valvontaan.

Evira valitsee valvontaan kuuluvat tilat ja vie ne keskitetysti otannan tekemisen jälkeen ID- valvontasovellukseen, josta valvonnat etenevät ensin ELY- keskus-ten kautta perustarkastukseen, ja tämän jälkeen aluehallintovirastojen ID - valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkäreille johtopäätöksiä varten. ELY – keskus tekee jokaisesta valvontakäynnistä pöytäkirjan ja tallentaa pöytäkirjan tiedot tietojärjestelmään (ID- sovellus) viivytyksettä niin, että läänineläinlääkärillä on mahdollisuus antaa valvonnan johtopäätökset, sekä täydentävien ehtojen mukainen arviointi pääosasta tarkastuksia ennen tukimaksatusten aloittamista.

Jos ELY – keskuksen tarkastuksessa on todettu puutteita, asiasta ilmoitetaan ID- valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkärille, joka antaa yksittäiselle eläimelle tai koko tilalle rajoittavat määräykset Eliteen. Esimerkiksi teuraskuljetukseen ei saa ottaa eläimiä, joilla on teurastamon tekemässä rekisterikyselyssä merkintä rajoittavista määräyksistä. Kun eläinten pitäjä on tehnyt tarvittavat korjaukset eli rekisteröinyt ja merkinnyt eläimet säädösten mukaisesti, läänineläinlääkäri purkaa rajoittavat määräykset Elitestä.

ID -valvontaa liittyvät aluehallintoviraston toimenpiteet suoritetaan keskitetysti Vaasan toimipaikasta käsin ja valvonnat pyritään saattamaan loppuun kuu-kauden sisällä ELY- keskuksen suorittamasta tilakäynnistä.

3.3.3.12. Tuonti EU:n ulkopuolisista maista

Läänineläinlääkäri saa tiedon EU:n ulkopuolisista maista tuotavista elävistä eläimistä ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden tuon-

nista TRACES -järjestelmän välityksellä eläintautiriskin valvomiseksi. Eläimet ja tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta. Läänineläinlääkäri tiedottaa tuonnista valvovalle kunnaneläinlääkärille ja tarvittaessa määrää hänet suorittamaan tarkastuksen määräpaikassa sekä ryhtymään tarkastuksen johdosta tarvittaviin toimenpiteisiin kuten esim. eristämään eläimen tai ottamaan tarvittavia näytteitä. Keinosiemennysasemalla asemaeläinlääkäri tarkastaa vastaanotetut siemen- ja alkiohäetykset ja ilmoittaa häetyksen puutteista tai virheistä läänineläinlääkärille. Tarvittaessa läänineläinlääkäri on yhteydessä Eviraan, joka ottaa yhteyttä lähtömaan viranomaiseen asian selvittämiseksi. Läänineläinlääkäri valvoo laitoksen tekemää tuontivalvontaa.

Tulli ja rajaeläinlääkäri valvovat lemmikkieläinten maahantuontia. Laiton maahantuonti voi tulla esille myös maahantulon jälkeen esimerkiksi eläinlääkärin vastaanotolla käynnin yhteydessä tai eläimen myynnin yhteydessä. Tullin läpi päässeet laittomasti maahantuodut lemmikkieläimet on palautettava lähtömaahan tai lopetettava. Päätöksen asiassa tekee Evira ja läänineläinlääkäri toimii asiassa Evirasta saatujen ohjeiden mukaisesti.

3.3.3.13. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Kunnaneläinlääkäri on antanut 1.6.2012 alkaen (aikaisemmin läänineläinlääkäri) vientitodistuksen mm. EU:n ulkopuolelle vietäville lemmikkieläimille ja sperman viennille. Todistukset ovat maksullisia.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa vientilähetysten, allekirjoittaa ja leimaa terveystodistuksen ja sinetöi lähetysten.

3.3.3.14. Sisämarkkinakauppa

Evira lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille.

Evira lähettää ennakoilmoitukset sähköpostitse kyseiseen aluehallintovirastoon. Nämä ennakoilmoitukset läänineläinlääkäri lähettää tapauskohtaisesti eteenpäin valvoville virkaeläinlääkäreille, jos he eivät itse valvo kyseistä erää ja tarkastaa, että rekisteröinti on oikeanlainen ja että se on voimassa.

Tuotavien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES- terveystodistus ja/tai muut asiakirjat. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa, tuontitarkastuksen tekee valvova virkaeläinlääkäri. Tarkastuksen tuloksen TRACES -järjestelmään siirtää kunnaneläinlääkäri tai toistaiseksi myös läänineläinlääkäri. Naudan tai sian keinosiemennysasemalla tai naudanspermavarastossa tulotarkastuksen tekee asemaeläinlääkäri ja laitosta valvova kunnaneläinlääkäri valvoo tulotarkastuksia. Uusi eläintautilaki selkeyttää terveystodistuksen sekä tulotarkastuksen kirjaa-

jaksi TRACES- järjestelmään pelkästään kunnaneläinlääkäriin vuoden 2013 aikana..

Eläviä eläimiä vietäessä viejän on ensin rekisteröidyttävä TRACES-järjestelmään organisaatioksi, minkä jälkeen kunnaneläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri tekee ohjelmaan terveystodistuksen, joka lähetetään sähköisesti tuontimaan viranomaisille ja/tai tulostetaan paperiversiona eläimen tai eläimistä saatavien tuotteiden mukaan. Keinosiemennysasemalla kunnaneläinlääkäri tarkastaa vientilähetyksen, allekirjoittaa ja leimaa terveystodistuksen sekä sientöi lähetyksen.

Päävastuu alueen TRACES- todistusten seuraamisessa on läänineläinlääkäreillä. Evira järjestää koulutusta TRACES- järjestelmän käytössä ja läänineläinlääkärit antavat tarvittaessa kunnaneläinlääkäreille opastusta ohjelman käytössä.

3.4. Eläinten hyvinvoinnin valvonta ja luvat

1.11.2009 voimaan astunut uudistunut eläinlääkintähuoltolaki muutti valvontajärjestelmää EU-eläinsuojelutarkastusten ja vaativien eläinsuojelutapausten osalta siten, että kunnan virkaeläinlääkäreiden tehtäviä siirtyi aluehallintoviranomaisille. Lupien ja ilmoitusten käsittely jatkuu aluehallintovirastoissa entiseen tapaan. Valtakunnallisessa ohjelmassa eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvonnasta 2011 – 2014 määritellään valvontahankkeet ja / tai valvonnan painopisteet vuosittain.

Eläinlääkintähuoltolain muutos ei poistanut kuntien velvollisuutta eläinsuojeluvälvönnän järjestämiseen. Lain valmistelussa pidettiin tärkeänä, että kunnalla on käytettävissään eläinsuojeluvälvönnän riittävä määrä riippumattomia eläinlääkäreitä. Parhaiten tehtävä on järjestettävissä valvontaeläinlääkäriin virkojen avulla.

Tällä hetkellä aluehallintoviraston alueella on yhdeksän valvontaeläinlääkäriä, joiden työajasta yli 50 % on valtion tehtäviä. Näistä viisi toimii Pirkanmaan alueella (Pirteva 2, Sastamala, Kangasala, Tampere), yksi Keski-Suomen alueella (Jyväskylä) ja kolme Vaasan toimipaikan alueella (Kokkola 2, Seinäjoki). Avoimia täyttämättömiä valvontaeläinlääkäriin virkoja on Keski-Suomen alueella kolme (Laukaa, Pohjoinen Keski-Suomi, Keuruu) ja Vaasan alueella kaksi (Suupohja, Västkusten). Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan osa- tai kokoaikaisia valvontaeläinlääkäreitä tulisi olla Vaasan toimipaikan alueella 4 -6, vastaavasti Tampereen 4 - 6 ja Jyväskylän alueella 4 – 5 henkeä.

Aluehallintovirasto ohjaa valvontayksiköitä virkojen perustamiseen kunnan eläinlääkintähuollon suunnitelmaa laadittaessa ja työkokouksissa sekä ohjauskäynneillä kunnallisissa valvontayksiköissä.

3.4.1. Ilman epäilyä tehtävät tarkastukset luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan

Tarkastuksia voidaan tehdä ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta vuosittain. Ilmoituksenvaraista toimintaa valvovat paikallisesti kunnaneläinlääkärit. Eläinten hyvinvoinnista vastaava läänineläinlääkäri lähettää vuosittain kunnaneläinlääkärille luettelon kunnan alueella ilmoituksenvaraista toimintaa harjoittavista toimijoista ja pyytää kunnaneläinlääkärää tarkastamaan, onko toiminta eläinsuojelumääräysten vaatimusten mukaista. Kunnaneläinlääkäri toimittaa tarkastuskertomuksen ja mahdollisen eläinsuojelupäätöksen aluehallintovirastoon, jossa läänineläinlääkäri tai osastosihteeri tallentaa tarkastustulokset Eliteen mahdollisimman pikaisesti.

Kaikki eläinsuojelutarkastuksiin liittyvät dokumentit tallennetaan aakkostettuihin toimistossa sijaitseviin mappeihin, joissa niitä säilytetään ennen lopullista arkistointia viisi (5) vuotta. Elite-järjestelmää käytetään aktiivisesti tapausten seurantaan. Mikäli uusintatarkastuksista ei tule tietoa aluehallintovirastoon, selvitetään syytä viivästykseen kunnalliselta viranomaiselta.

3.4.2. Epäilystä tehtävät tarkastukset

Aluehallintovirasto huolehtii, että muiden viranomaisten tai kansalaisten aluehallintoviranomaisen tietoon saattamat epäilyt eläinsuojelusäädösten rikkomisesta tutkitaan tekemällä eläinsuojelutarkastus. Pääsääntöisesti aluehallintovirasto määrää kunnan virkaeläinlääkäriin tarkastuksen tekijäksi. Määräykset toimitetaan kunnalliselle valvontayksikölle tai valvontayksikön esittämälle eläinlääkärille (valvontaeläinlääkärille). Aluehallintovirasto valvoo, että asiassa tehdään kirjallinen tarkastuskertomus ja tarvittaessa eläinsuojelutarkastuspäätös. Aluehallintovirasto ohjaa tarvittaessa kunnallista viranomaista tai poliisia päätöksen tekemisen hallinnollisessa prosessissa. Käytetään tarvittaessa aluehallintoviranomaisen mahdollisuutta tehostaa annettuja määräyksiä uhkasakolla.

Eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukaisesti aluehallintovirasto osallistuu valvontaan myös oma-aloitteisesti tai paikallisen valvontaviranomaisen pyydettyä tehtävien siirtämistä ns. kriittisissä eläinsuojelutapauksissa. Kriittisten eläinsuojelutehtävien siirto kunnasta aluehallintovirastoon esitetään tämän valvontasuunnitelman kohdassa 3.4.7.

3.4.3. Luvat, ilmoitukset ja todistukset

Aluehallintovirasto huolehtii sille eläinsuojelulaissa säädetystä lupahallinnosta ilman viivytyksiä ja eläinsuojelusäädösten edellyttämien ilmoitusten kirjaamisesta tietojärjestelmiin. Tiedot uusista toimijoista lähetetään kirjallisesti kunnalliselle viranomaiselle välittömästi, kun ilmoitus toiminnasta on saatu tai lupapäätös tehty. Aluehallintovirasto käsittelee seuraavat luvat ja ilmoitukset:

Luvat (aluehallintoviraston eläinlääkäri tekee säännöllisen valvonnan tarkastukset)

- eläinkuljetuslupa
  - kunnaneläinlääkäri voi tarkastaa eläinkuljetusvälineen lupaa varten
- kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistus
- eläintarhaa, pysyvää tai kiertävää eläinnäyttelyä ja sirkusta koskeva lupa (kunnaneläinlääkärillä, terveystarkastajalla ja poliisilla oikeus tarkastaa ilman epäilyä ja epäilyn perusteella, 39 §)
- koe-eläinlaitoslupa.

Ilmoitukset (kunnaneläinlääkäri tekee säännöllisen valvonnan tarkastukset):

- Lihan, munien ja siitoseläinten tuotantotarhat
- riistanhoidolliset tarhat
- ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harastuseläinten pito
- broilerin pitäjän ilmoitus broilerkasvattamossa käytettävästä kasvatustiheydestä sekä tuotantojärjestelmää koskevista keskeisistä tiedoista

Todistukset

- eläinkuljettajan ja hoitajan pätevyystodistus
- broilerin pitäjän todistus koulutuksesta tai käytännön kokemuksesta

3.4.4. EU- eläinkuljetusten tarkastukset

Aluehallintovirasto huolehtii eläinkuljetuslainsäädännön täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta toimialueellaan.

Eläinten kuljetussäännösten noudattamisen valvonnasta vastuussa olevat läänineläinlääkärit kussakin toimipaikassa ja teurastamoiden tarkastuseläinlääkärit tekevät eläinkuljetusasetuksen edellyttämiä niin sanottuja EU-eläinkuljetustarkastuksia. Tarkastuksia tehdään eläinkuljetuksiin sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että kuljetuksen aikana.

EU- eläinkuljetustarkastukset tehdään yhdessä poliisin kanssa kaikissa toimipaikoissa resurssien rajoissa Eviran antamien määräiden ja ohjeiden mukaisesti. Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tehdyt tarkastukset ja niiden nojalla tehdyt eläinsuojelupäätökset Elvis -sovellukseen tarkastusvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Paperiversiot tallennetaan läänineläinlääkäriin mappiin.

3.4.5. Teurastamoiden ja pienteurastamoiden eläinsuojeluvalvonta

Aluehallintovirastolla on eläinsuojelulain mukainen ohjausvelvollisuus teurastamoissa ja pienteurastamoissa.

Aluehallintovirasto voi eläinsuojelulain ja eläinkuljetuslain nojalla määrätä tarkastuseläinlääkärin tekemään selvityksiä ja tutkimuksia teurastamoissa ja teurastuspaikoissa (pienteurastamoissa).

Tarkastuseläinlääkärin eläinsuojeluilmoituksen perusteella läänineläinlääkäri määrää kunnaneläinlääkärin, jonka alueelta eläin on peräisin, tekemään eläinsuojelutarkastuksen epäilyn kohteena olevalle tilalle. Jos tilalla havaitaan epäkohtia, tarkastus laajenee koskemaan tilan kaikkia eläinlajeja. Tarkastuspäätösten ja jatkotoimenpiteiden suhteen toimitaan kuten muissakin eläinsuojelutarkastuksissa.

3.4.6. Koe-eläintoiminnan valvonta

Koe-eläintoiminnan ja eläinkokeiden valvonta kuuluu aluehallintovirastolle.

Koe-eläinlaitosten vuosittaista valvontaa suorittaa valvonnasta vastuussa olevat läänineläinlääkärit kussakin toimipaikassa. Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa valvontatulokset Elvis –sovellukseen.

Tarkastusten johtopäätösten ja jatkotoimenpiteiden kuten esimerkiksi hallinnollisten pakkokeinojen käytön suhteen toimitaan koe-eläinlainsäädännön mukaisesti. Tarvittaessa voidaan pyytää poliisilta virka-apua koe-eläintoimintalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa.

3.4.7. Kriittisten eläinsuojelutehtävien siirto kunnasta aluehallintovirastoon

Kriittisiä eläinsuojelutehtäviä ovat lähtökohtaisesti sellaiset eläinsuojelutapaukset, joissa kunnallinen viranomaisen ei omilla toimillaan saa aikaan tilanteen korjaantumista eläinsuojelusäädösten mukaiseksi. Epäkohtia todetaan toistuvasti ja ne voidaan arvioida vakaviksi, pakkotoimiin mahdollisesti johtaviksi. Tapaus voidaan myös siirtää aluehallintovirastoon, jos tapaus on kokonaisuvaltaan ”moniongelmainen”. Siirtäminen tapahtuu kunnallisen viranomaisen pyynnöstä ja yhteisesti tilanne arvioiden.

Vaihtoehtoina siirtämiselle ovat aluehallintoviraston neuvonta tapauksen hoitamisessa tai uhkasakon asettaminen tehostamaan kunnan valvontaviranomaisen määräyksiä. Pyyntö siirtoon voi olla suullinen tai kirjallinen. Asian suullisen sopimisen jälkeen, siirto tehdään kirjallisena (toimivaltamuutos kirjaan) esimerkiksi kirjeitse tai sähköpostitse, jolloin aluehallintovirastossa kuita-

taan tapaus otetuksi aluehallintoviraston hoitoon. Yhteinen tarkastusaika tulee tällöinkin sopia.

Siirtäminen edellyttää, että kunnallinen viranomaisella on ensin tehnyt omia toimenpiteitä, ts. kunta ei voi siirtää tapauksen hoitoa aluehallintoviranomaiselle suoraan saatuaan ilmoituksen mahdollisista epäkohdista. Tapauksen siirtyminen aluehallintoviranomaiselle tarkoittaa sitä, että läänineläinlääkäri tekee hallinnolliset toimenpiteet ja laatii ja allekirjoittaa asiakirjat (tarkastuskertomukset, päätökset). Tilannetta hoidetaan ja tarkastuksia tehdään kuitenkin yhdessä kunnallisen viranomaisen kanssa, joka paikallisena viranomaisena voi hoitaa yhdessä sovittuja asioita, esimerkiksi toimeenpanna kiireellisiä toimenpiteitä tai tehdä uusintatarkastuksia. Jokainen eläinsuojelutapaus tarkastellaan itsenäisenä, kun mietitään, onko kyseessä kriittinen, vaikea tapaus. Eli, eläinten omistajan eri eläinsuojelutapaukset käsitellään erillisinä, elleivät ne suoranaisesti liity toisiinsa (uusintatarkastus tms.).

Kunnallisen valvojan virkamiehen jäävessä itsensä esteellisenä tapauksen hoidosta, yhteistoiminta-alueen on huolehdittava, että tapaus siirretään yhteistoiminta-alueen toisen toimivaltaisen virkamiehen hoidettavaksi. Kunta ei siis voi vetäytyä valvontavastuusta vaikka sen virkamies toteaisi itsensä jääviksi.

3.4.8. EU-eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen valvonta

3.4.8.1. EU-eläinsuojelutarkastukset

EU-eläinsuojelutarkastukset tehdään Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksesta voidaan ilmoittaa vain, jos se on valvonnan toteuttamisen kannalta välttämätöntä (esimerkiksi broileryksiköt). Ennalta ilmoittaminen ei kuitenkaan saa vaarantaa tarkastuksen onnistumista. Tarkastuksesta vastaava eläinlääkäri arvioi itse, tekeekö hän tarkastuksen yksin vai yhdessä ELY-keskuksen tarkastajan tai toisen läänineläinlääkäriin kanssa. Arvioinnissa otetaan huomioon aikaisempi tieto tarkastuskohteesta sekä muut asiaan vaikuttavat tekijät.

Valvonnan suorittava eläinlääkäri ottaa eläintenomistajaan yhteyttä vasta saapuessaan tilalle tai tarvittaessa ajo-ohjeita. Tietyissä tapauksissa, esimerkiksi omistajan ollessa säännöllisessä päivätyössä muualla tai yksittäisen valvontakohteen sijaitessa kaukana muista valvontakohteista, voidaan käynnistä ilmoittaa etukäteen. Valvonnan suorittava eläinlääkäri suorittaa tarkastuksen Eviran valvontaohjeiden mukaisesti kohde-eläinlajille ja täyttää valvontalomakkeen. Mikäli valvonnassa havaitaan laiminlyöntejä, annetaan eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen. Uusintatarkastuksen näistä korjausmääräyksistä suorittaa pääsääntöisesti ko. alueen eläinsuojelutehtäviä hoitava viranomaisella aluehallintoviraston määräyksellä. Mikäli havaittu epäkohta korjataan tarkastuksen yhteydessä, ei asiassa anneta eläinsuojelulain 42§:n mukaista määrystä tai kieltoa määräaikaan.

Mikäli laiminlyönti havaitaan täydentävien ehtojen indikaattorissa, laajennetaan valvonta täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonnaksi, jolloin valvotaan myös muiden tuotantoeläinten kuin kohde-eläinlajin hyvinvointi-indikaattorit Eviran täydentävien ehtojen valvontaohjeen mukaisesti.

3.4.8.2. Täydentävien ehtojen valvonta

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien maksamisen edellytys.

Täydentävät ehdot jaetaan neljään ehdonalaan, joista Eviran vastuulla Manner-Suomessa on kaksi: 1. kansanterveyden, eläinten ja kasvien terveyden valvonta sekä 2. eläinten hyvinvointivalvonta.

EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista eläintiloista on vuosittain valvottava vähintään yksi prosentti eli noin 250 tilaa. Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä valvotaan vähintään 5 % tiloista eli noin 900 nautatilaa, 120 sikatilaa ja 120 lammas- ja vuohitilaa.

Aluehallintovirastoille kuuluvat täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tehtävät (osa tehtävistä kuuluu elintarvikevalvonnan piiriin):

- ID -valvonnan johtopäätösten tekeminen sen jälkeen, kun ELY -keskusten tarkastaja on tehnyt tilavalvonnan.
- Eläintautien valvonta
- Elintarvikkeiden valvonta
- Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon on perustettu 5 uutta valvontaeläinlääkäriin virkaa otantaperusteisia valvontatehtäviä sekä kriittisiä eläinsuojelutarkastuksia suorittamaan. Otantaan perustuvat valvonnat tehdään Eviran toimittamien otantalistojen perusteella. EU-eläinsuojelutarkastuksia ei ole aikataulutettu vaan ne voidaan tehdä valvojan omassa aikataulussa. Täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä tehdään myös kiellettyjen aineiden valvontaa. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa vuosittaiset valvonnat ovat keskittyneet Vaasan yksikön alueelle, mutta täydentävien ehtojen valvontavelvoite on siitä huolimatta saatu toteutetuksi koko alueella. Täydentävien ehtojen valvontaa priorisoidaan tehtävissä, koska valvontojen tekemättä jättäminen voi aiheuttaa rahoituskorjauksia.

Täydentävien ehtojen valvonnat suoritetaan Eviran kuukausittaisen näytteenottoaikataulun mukaisesti. Valvontakäynnit tehdään pääsääntöisesti kahden eläinlääkäriin toimesta, joka parantaa valvojan turvallisuutta ja oikeusturvaa vaikeissa tilanteissa. Tarkastus voidaan tehdä myös ELY-keskuksen rehu- tai ID -valvonnan kanssa. Tällöin ELY-keskuksen rehuvalvoja voi ilmoittaa valvonnasta korkeintaan 48 h ennen valvontakäyntiä ja tilalla tiedetään olla

paikalla. Eläinten hyvinvointivalvonta ja kiellettyjen aineiden näytteenotto voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta.

Valvontaa tehdään otantatilojen lisäksi valvonnan laajennuksina, jotka voivat perustua ilmiantoon tai seuraaviin tarkastuksiin:

- EU-eläinsuojelutarkastukset
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan viranomaisten on myös toimitettava perustarkastusten pöytäkirjat aluehallintovirastolle riittävän nopeasti laajennusten toteuttamiseksi.

Täydentävien ehtojen valvonnassa tarkastetaan Eviran valvontaohjeen mukaisesti kaikki tilalla ajankohtaiset asiat:

Valvonnan suorittava eläinlääkäri täyttää täydentävien ehtojen havaintopöytäkirjan mahdollisine liitteineen tilalla. Havaituista hyvinvoinnin laiminlyönneistä tehdään eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen. Uusintatarkastuksen näistä korjausmääräyksistä suorittaa pääsääntöisesti ko. alueen eläinsuojelutehtäviä hoitava viranomaisen aluehallintoviraston määräyksellä.

Laajentamiset täydentävien ehtojen valvonnaksi epäilyyn perustuvissa eläinsuojelutarkastuksissa ja kunnallisten alkutuotannon valvontakertomusten perusteella tekee läänineläinlääkäri heti kun valvontapöytäkirja on saapunut aluehallintovirastoon.

Tietojärjestelmiin tallentaminen

Tilalla tehdyn valvonnan suorittanut eläinlääkäri toimittaa EU-eläinsuojelutarkastuspöytäkirjat toimistosihteerille, joka tallentaa valvontapöytäkirjan tiedot mahdollisimman pian ELVIS-tietojärjestelmään. Täydentävien ehtojen pöytäkirjojen tallennuksesta vastaa virkasuhteessa oleva eläinlääkäri. Toimistosihteerin voi tallentaa valvontapöytäkirjat ELITE:n valvontaosioon keskenään, mikäli tarkastuksessa ei ole havaittu laiminlyönnejä.

Täydentävien ehtojen valvontatiedot voidaan tallentaa ELITEen valmiina vasta, kun Evirasta on saatu tieto kiellettyjen aineiden näytteenoton tuloksista ja kuulemisen määräaika umpeutunut.

Eu-eläinsuojelutarkastuksen tiedot voidaan tallentaa valmiina heti, jos valvonnassa ei ole havaittu laiminlyönnejä. Jos taas laiminlyönnejä on havaittu, voi-

daan valvontakerran tiedot tallentaa valmiina, kun havaitusta laiminlyönnistä on annettu eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen.

3.5. Kunnan eläinlääkäripalvelujen valvonta

Eläinlääkintähuoltolain 9 §:n mukaan aluehallintoviraston suunnitelman tulee sisältää kunnan eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua koskevat tavoitteet.

3.5.1. Eläinlääkäripalvelujen saatavuuden ja laadun tavoitteet

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto alueella asetetaan saatavuudelle ne tavoitteet, jotka on kuvattu valtakunnallisessa ohjelmassa.

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, tulee sairaskäynti- tai vastaanottoaika pystyä järjestämään viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja masatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat peruseläinlääkäripalveluun luettavat leikkaukset on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, saavat jonotusajat olla pitemmät. Hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää peruseläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit on mitoitettava siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on siten mitoitettava, että 90 prosentissa tapauksista päivystävän eläinlääkäriin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä.

Kuntien olisi suositeltavaa subventoida sairaskäyntien ja terveydenhuoltokäyntien matkoista johtuvia kustannuksia eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaisesti. Kuntalaisten yhdenvertaisuus lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä sekä eläinsuojelulliset syyt puoltavat subventioita.

3.5.2. Eläinlääkäripalvelujen valvonta

Palvelujen valvonta tapahtuu pääasiassa kunnan eläinlääkäripalvelujen valvontasuunnitelman ja sen toteutumisen arvioinnin kautta. Valvontayksiköihin on toimitettu ohjeet EHO- valvontasuunnitelman päivittämisestä ja valvontasuunnitelman toteutumisen raportoinnista maaliskuun loppuun 2013 mennessä.

sä. Resurssitarpeen arviointi on pyydetty tekemään toiseen kertaan samassa yhteydessä.

Eläinlääkintähuoltolain vaatimukset päivystyksen järjestämisestä (seutukunnallisuus, eriytetty pieneläin- ja tuotantoeläinpäivystys, keskitetty yhteydenot-topalvelu) arvioidaan edellä kuvatulla tavalla.

Samoin arvioidaan tuotantoeläinten terveydenhuoltoa: onko viraston alueella kysyntää vastaavasti ja riittävän laadukkaita palveluja.

Aluehallintovirasto tarkastelee myös peruseläinlääkäripalvelujen järjestämiseen liittyviä henkilö-, väline- ja toimitilaresursseja kuten yllä.

Valvonta voi perustua myös kunnan eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä teh-ytyihin epäilyilmoituksiin ja kanteluihin.

3.6. Eläinten lääkitsemisen valvonta

3.6.1. Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määrää-misen sekä lääkekirjanpidon valvonta

Eläinlääkäreiden lääkekirjanpidon, lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen sekä lääkkeiden käytön ja luovutuksen valvonta kuuluu osana eläinlääkärin ammatinharjoittamisen valvontaan. Eläinlääkärin ammatinharjoittajan vas-taanotto-, tutkimus-, ja hoitotilat sekä potilasasiakirjat voi tarkastaa ainoastaan Evira tai aluehallintoviraston läänineläinlääkäri.

Eläinlääkärin ammatinharjoittajia valvotaan ensisijaisesti epäilyyn, kanteluista saatuihin tietoihin tai muilla tarkastuskäynneillä todettuihin seikkoihin perustu-en. Epäily voi koskea lääkkeiden määräämistä ja käyttöä, lääkekirjanpitoa, po-tilasrekisteriä tai eläimen omistajalle annettua puutteellista informaatiota lääkkeiden käytössä.

3.6.1.1. Lääkekirjanpidon valvonta

Evira järjestää vuosittain riskiperusteiseen otantaan perustuvan valvonnan, johon aluehallintovirastot osallistuvat tulosneuvotteluissa sovitun mukaisesti. Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määräämisen riskiperäi-nen valvonta kohdistetaan Eviran vuosittain päättämällä tavalla eläinlääkärei-hin. Tämän lisäksi aluehallintovirastot tekevät epäilyyn perustuvia tarkastuksia omalla alueellaan.

Lääkevalvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit kussakin toimipaikassa teke-vät valvonnasta tarkastuskertomuksen, jonka perusteella hän pyytää tarvitta-essa kirjallisen selvityspyynnön määrääkoineen. Luvatut korjaavat toimenpi-teet käydään tarvittaessa tarkastamassa. Jos todetut rikkomukset ovat kuiten-

kin sellaisia, että eläinlääkärin ammatinharjoittamisoikeuteen tulee puuttua, asia siirretään Eviran käsiteltäväksi ammatinharjoittamislain nojalla.

Tarkastusten yhteydessä läänineläinlääkäri ohjaa eläinlääkärää lääkkeiden oikeassa käytössä.

Tarkastuskertomukset tallennetaan läänineläinlääkärin mappiin ja kopiot lähetetään tiedoksi tarkastetulle kunnaneläinlääkärille ja Eviraan.

3.6.1.2. Lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen valvonta

Asetuksessa lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisestä eläinlääkinnässä säädetään eläinlääkärien velvollisuudesta toimittaa kopio lääkerehumääräyksestä sille aluehallintovirastolle, jonka alueella tuotantotila sijaitsee. Lisäksi eläinlääkärin on toimitettava puolivuositain kopiot alkionsiirtoseminologeille määräämistään puuduteresepteistä sille aluehallintovirastolle, joka on hyväksynyt alkionkeräysryhmän.

Eläinlääkäreiden lääkkeiden määräämisen valvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit tarkastavat aluehallintovirastoon tulleiden reseptien oikeellisuuden ja antavat tarvittaessa ohjausta reseptin kirjoittaneelle eläinlääkärille. Reseptien kirjoitusta ja tiedoksi saattamista ohjataan myös työkokouksissa.

Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä asiakirjojen toimittamisvelvollisuudesta.

3.6.1.3. Lääkkeiden luovutuksen valvonta eläinten terveydenhuollossa

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana kunnan on järjestettävä terveydenhuollon palvelu kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Terveydenhuoltoeläinlääkärin tulee toimittaa aluehallintovirastoon terveydenhuoltosopimus, vuosittain päivitettävä terveydenhuoltosuunnitelma sekä raportti luovutetuista lääkkeistä, jos he luovuttavat lääkkeitä tuotantotilalle tulevien tautitapausten varalle.

Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä asiakirjojen toimittamisvelvollisuudesta.

Jos terveydenhuoltoeläinlääkäri ei ole pyynnöstä huolimatta toimittanut aluehallintovirastoon raporttia luovutetuista lääkkeistä, eläinlääkärille annetaan huomautus ja asia siirretään lääkevalvonnasta vastaavalle läänineläinlääkäril-

le, joka tarkastaa terveydenhuoltoeläinlääkäriin ja luovutuksen kohteena olevan tuotantotilan lääkekirjanpidon ja ryhtyy asian vaatimiin toimenpiteisiin.

3.6.2. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvonta

Tuotantotilojen lääkkeiden käytön ja lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään silloin, kun kansallisessa vierasainevalvontaohjelmassa havaitaan positiivinen lääkejäämä- tai muu kiellettyjen aineiden vierasainelöydös, tuotantolaitoksen omavalvonnassa havaitaan positiivinen raaka-aine-erä kuten antibioottia sisältävä maito tai kun on muu syy epäillä eläinten lääkitsemiseen liittyvää väärinkäytöstä tuotantotilalla.

Aluehallintovirastojen kanssa käydyissä tulosneuvotteluissa sovitaan riskiperusteiseen otantaan perustuvasta valvonnasta tämän suunnitelman liitteessä mainitulla tavalla. Tarkastukset saattavat vaatia usein lisäselvityksiä ja voivat laajentua koskemaan myös lääkkeitä määränneitä eläinlääkäreitä. Tarkastukset suorittavat aluehallintoviraston valvontaeläinlääkärit täydentävien ehtojen valvontaan liittyen niin, että tarkastuksen tulos liitetään osaksi täydentävien ehtojen valvontaa.

Tarkastuksen yhteydessä läänineläinlääkäri ohjaa eläinten pitäjää lääkkeiden oikeassa käytössä ja tarvittaessa, jos kyseessä on selkeä lääkkeiden väärinkäyttö, asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille ja tarkastetaan myös lääkkeitä määränneen eläinlääkäriin lääkekirjanpito.

3.6.3. Positiivinen maidon antibioottilöydös

Valvontaa varten vierasainevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri antaa määräyksen sellaiselle kunnaneläinlääkärille, jolla ei ole hoitosuhdetta ko. tilaan tai tarkastuksen suorittaa läänineläinlääkäri itse. Tarkastuksessa on ensisijaisesti selvitettävä syy lääkejäämän esiintymiseen. Tarkastuksen suorittanut kunnaneläinlääkäri lähettää tarkastuspöytäkirjan tiedoksi toimijalle ja aluehallintovirastoon, joka lähettää sen tiedoksi Eviraan. Läänineläinlääkäriin tekemä tarkastuskertomus lähetetään tiedoksi kunnaneläinlääkärille ja Eviraan. Jos tarkastuksessa on todettu väärinkäytöksiä, kopio tarkastuksesta lähetetään myös tukivalvontaa suorittaville läänineläinlääkäreille. Positiiviset tulokset johtavat täydentävien ehtojen valvonnan laajennuksiin ja mahdollisiin tukisanktioihin.

Tarkastuksen yhteydessä kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri ohjaa eläinten pitäjää lääkkeiden oikeassa käytössä ja tarvittaessa, jos kyseessä on selkeä lääkkeiden väärinkäyttö, asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille ja tarkastetaan myös lääkkeitä määränneen eläinlääkäriin lääkekirjanpito. Tarkastuskertomukset tallennetaan läänineläinlääkäriin mappiin.

4. Valvonnan ohjaus

4.1. Kuntien valvontasuunnitelmien arviointi

Valvontasuunnitelman arvioinnin osalta tavoitteena on ollut, että LSSAVIn alueella arvioinnit tehdään koko ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman arviointina. Tähän ei ole kuitenkaan vielä päästy. Arviointiraporttipohja laaditaan kunnan kaikkia ympäristöterveydenhuollon osa-alueita koskevaksi raportiksi. Arvioinnista toimitetaan raportti arvioitavaan valvontayksikköön. Valvontasuunnitelmissa esiintyvistä puutteista tai tarkennusta vaativista kohdista annetaan valvontayksiköille kehitysehdotuksia. Kehitysehdotukset pyydetään huomioimaan seuraavan vuoden valvontasuunnitelman laatimisessa.

4.1.1. Kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmien arviointi

Elintarvikelain 23/2006 48 §:n mukaisesti kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma. Kunnan on arvioitava vuosittain valvontasuunnitelmansa toteutuminen ja arvioinnin tulokset tulee toimittaa aluehallintoviranomaiselle ja keskusviranomaiselle siten kuin siitä Eviran Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa (EVO) erikseen säädetään.

Elintarvikelain 31 §:n mukaan aluehallintoviranomaisen tulee arvioida kuntien valvontasuunnitelmat sekä tarkastaa niiden toteutumista. Kunnan valvontasuunnitelma voidaan Eviran ohjeen mukaan laatia kolmivuotisjaksoille, joten aluehallintoviranomaisen on perusteltua arvioida kuntien suunnitelmat noin kolmen vuoden välein.

Kunnan valvontasuunnitelmasta on säädetty elintarvikelaissa sekä valvontasuunnitelma-asetuksessa 665/2006. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on arvioinut kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmat elintarvikelain 48 §:ssä ja valvontasuunnitelma-asetuksen 3 §:ssä mainittujen vähimmäisvaatimusten osalta. Lisäksi arvioinnissa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman ja valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman valvontasuunnitelmaa koskevia asioita. Elintarvikevalvontasuunnitelmien arviointiin on käytetty aluehallintovirastossa laadittua arviointilomaketta.

Kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmien arviointeja on tehty erillisinä mutta vuonna 2012 valvontasuunnitelmien arviointi yhdistettiin auditointeihin, koska kuntien suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan arvioiminen on yksi yleisauditoinnin keskeisin osa-alue ja jokainen yksikkö auditoidaan uusien ohjeiden mukaisesti aikaisempaa selkeästi useammin. Vuodelle 2013 päivitetyn ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaankin valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointia voidaan tehdä valvontayksikön toiminnan tarkastamisen yhteydessä. Auditointeihin liittyneenä valvontasuunnitelman arvioinnista ei aina laadita erillistä raporttia vaan asiat kirjataan auditoinnista laadittavaan raporttiin. Tämän lisäksi arvioidaan harkinnan mukaan edellisen vuoden auditointikohteiden valvontasuunnitelmat (onko auditoinnissa annetut valvontasuunnitelmaan kohdistuneet kehittämisehdotukset

huomioitu uuden suunnitelman laadinnassa) sekä mahdolliset muiden yksiköiden valvontasuunnitelmat. Näistä arvioinneista laaditaan oma arviointiraportti. Vuonna 2013 tavoitteena on arvioida kuuden tai seitsemän yksikön elintarvikevalvontasuunnitelmat, jolloin kolmasosa valvontasuunnitelmista tulisi arvioiduksi.

Kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmien arviointi tullaan tulevaisuudessa LSSAVIn alueella tekemään osana kuntien koko ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman arviointia. Arvioinneista toimitetaan raportti arvioitavaan valvontayksikköön. Valvontasuunnitelmissa esiintyvistä puutteista tai tarkennusta vaativista kohdista annetaan valvontayksiköille kehitysehdotuksia. Kehitysehdotukset pyydetään huomioimaan seuraavan vuoden valvontasuunnitelman laatimisessa.

4.1.2. Kuntien eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa ja eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskevien suunnitelmien arviointi

Eläinlääkintähuoltolain siirtymäajan päätyttyä kunnan oli toimitettava aluehallintovirastolle 1.11.2011 mennessä ensimmäinen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskeva suunnitelma. Myöhemmin kunnan suunnitelma on lähetettävä aluehallintovirastoon aina kun se on muutettu, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto arvioi kunnassa hyväksytyin suunnitelman ensimmäisen kerran 2011. Arvioinnit sovitetaan elintarvikevalvonnan arviointisuunnitelmaan vuosille 2012 – 2015. Arvioinneissa noudatetaan Eviran ohjeistusta ja muiden aluehallintovirastojen kanssa yhtenäistä toteuttamistapaa. Valvontayksiköihin on joulukuussa 2012 toimitettu ohjeet EHO- valvontasuunnitelman päivittämisestä ja EHO- valvontasuunnitelman toteutumisen raportoinnista maaliskuun loppuun 2013 mennessä. Resurssitarpeen arviointi tehdään toiseen kertaan samassa yhteydessä. Aluehallintovirasto antaa arviointinsa pohjalta kunnalle palautteen, jolla ohjataan kyseisen toimialan kehittämistä kunnassa.

Kunta arvioi suunnitelmansa toteutumista ensimmäisen kerran 2013 ja sen jälkeen vuosittain sekä antaa aluehallintovirastolle asiaa koskevan raportin. Aluehallintovirasto puolestaan arvioi kunnan suunnitelman toteutumista vuodesta 2013 alkaen valtakunnallisen eläinten hyvinvointia ja terveyttä sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskevan ohjelman suuntaviivojen mukaisesti.

4.2. Koulutus ja työnohjauspäivät

Laissa eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000, 18 §) säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoit-

tajan työnantajan eli kunnan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Kunnaneläinlääkäreille suunnatut työkokoukset (työnohjaus ja koulutus) jatkuvat aluehallintovirastossa lääninhallituksessa syntyneen käytännön mukaisena. Koulutuksen aiheina on elintarvikevalvontaan (eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten valvonta) sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvät kysymykset. Työkokouksia tullaan järjestämään pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa sekä Vaasan että Keski-Suomen ja Pirkanmaan alueilla. Vaasan alueella pidetään samansisältöinen koulutustilaisuus kahdella paikkakunnalla sekä keväällä että syksyllä. Samoin tehdään Tampereen ja Jyväskylän alueilla, jotka toimivat yhdessä. Tällainen koulutus on tavoittanut kunnaneläinlääkäreistä hieman yli puolet. Tarvittaessa järjestetään koulutusta edellä mainittujen laitosten edustajille lakisääteisten vaatimusten täyttämiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat järjestävät kuvatulla tavalla kuntien terveystarkastajille suunnattua koulutusta. Elintarvikevalvontaa hoitava läänineläinlääkäri osallistuu näihin tilaisuuksiin oman toimialansa kouluttajana, silloin kun koulutuksessa käsitellään läänineläinlääkärin toimialan asioita. Koulutukseen on yleensä osallistunut selvästi yli puolet alueen terveystarkastajista (huomioitavaa on, että erikoistumisen myötä kaikki valvojat eivät tee enää elintarvikevalvontaa). Lisäksi tarvittaessa järjestetään Eviran kanssa yhdessä hankkeisiin liittyviä koulutustilaisuuksia ja mahdollisuuksien mukaan järjestetään kunnallisille tarkastajille mahdollisuus osallistua Eviran koulutukseen videolaitteiston välityksellä. Videokoulutuksiin on mahdollisuus Vaasassa ja Jyväskylässä, mutta ei Tampereella. Elintarvikelainsäädäntöön tulleiden muutosten takia koulutus- ja ohjaustarve on suuri myös vuonna 2013. Valvontatietojen julkistamisen osalta OIVAn valtakunnallinen käyttöönotto elintarvikkeiden vähittäismyymälöissä ja tarjoilupaikoissa tapahtuu 1.5.2013 ja se tulee vaatimaan paljon myös aluehallintovirastojen voimavaroja valvojien ohjaukseen. Evira järjestää OIVAn liittyen laajan koulutuskierroksen vuoden 2013 alussa ja aluehallintovirasto on mukana koulutuksen järjestämisessä.

Jokaisella aluehallintoviraston kolmen toimipaikan alueella (Jyväskylä, Tampere, Vaasa) pyritään vuonna 2013 järjestämään tilaisuus (keskustelufoorumi) ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden terveystarkastajien johtajille. Aluehallintovirastosta mukana ovat kaikki ympäristöterveydenhuollon eri sektorit.

Työkokouksien osallistujat kirjataan ylös ja osanottajaluettelo tallennetaan koulutuksen dokumentoimiseksi. Tavoitteena on, että tilaisuuksiin osallistuu vähintään yksi henkilö jokaisesta valvontayksiköstä. Tähän päästään järjestämällä hyviä työkokouksia, joiden aihealueet vastaavat kuntien koulutustarpeeseen ja näkökulma on käytännönläheistä sekä aikatauluissa otetaan huomioon muut mahdolliset päivät (ettei tilaisuuksia päällekkäin) ja tulevista työkokouksista tiedotetaan riittävän aikaisin.

Aluehallintovirasto seuraa virkaeläinlääkäreiden ajan tasalla pysymistä pitämällä rekisteriä työkokouksiin ja muuhun aluehallintoviraston järjestämään

koulutukseen osallistumisesta sekä pyytämällä tarvittaessa kunnista tietoja koulutusrekistereistä ja koulutukseen varatuista määrärahoista. Eläinlääkärit – julkaisu sisältää tietoja eläinlääkäreiden erikoistumisesta.

4.3. Peruspalvelujen arviointi

Peruspalvelujen alueellinen arviointi on aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) nojalla aluehallintovirastojen tehtävä

Aluehallintovirastojen strategia-asiakirjassa on tavoitteeksi asetettu seurata, valvoa ja arvioida peruspalvelujen saatavuuden lain mukaista ja yhdenvertaista toteutumista. Arviointikierroksen valmistelu käynnistyy syksyllä valtionvarainministeriön ohjekirjeellä.

Peruspalvelujen arviointi kohdistuu elintarvikevalvontaan, eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontapalvelujen sekä eläinlääkäripalvelujen saatavuuteen. LSSAVI:ssa arvioinnin suorittaa toimialallaan yksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkäri.

Peruspalvelujen arvioinnissa laaditaan sekä valtakunnallinen että aluehallintovirastokohtainen arviointiraportti. Valtakunnallisen raportin kirjoittamisvuoro vaihtuu aluehallintovirastojen välillä. Peruspalvelujen arviointityöhön (aineiston keruu ja analyysi myös valtakunnallisesti sekä raportin kirjoittaminen) arvioidaan kuluvan elintarvikevalvonnan osalta yhdeltä ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajalta ainakin 25 htpv sekä eläinlääkintähuollon osalta yhdeltä läänineläinlääkäriltä 20 htpv silloin, kun tehtävänä on vain alueellisen raportin tuottaminen.

Vuoden 2012 kierros on välivuosi kaikkien hallinnonalojen osalta eli valtakunnallista ja alueellista arviointiraporttia ei laadita keväällä 2013. Vielä ei ole tiedossa, tuleeko kesällä käynnistyvä vuoden 2013 arviointikierros koskettamaan elintarvikevalvontaa ja eläinlääkintähuoltoa. Vuoden 2013 kierroksen arviointiteema liittyy ikääntyvän väestön palvelujen saatavuuteen.

4.4. Muut ohjaustehtävät

4.4.1. Yhteistoiminta-alueiden edellyttämä kunnallisten valvontayksiköiden arviointi (VTO)

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009) tuli voimaan 15.6.2009. Lain mukaan kunnalla tai yhteistoiminta-alueella tulee olla tehtävän järjestämiseksi käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit.

Kunnan tai yhteistoiminta-alueen oli ilmoitettava aluehallintovirastolle ympäristöterveydenhuollon henkilöresurssit, yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat kunnat sekä yhteystiedot alkuvuonna 2010. Keskusvirastot ja STM ovat tehneet yhteistyössä MMM:n tietopalvelukeskuksen TIKE:n kanssa sähköisen viranomaistoimijarekisterin (VTO), jota käytetään ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita koskevien ilmoitusten käsittelyyn ja arvioimiseen. AVIt tarkastivat ja arvioivat ilmoitukset sekä lähettivät ne sekä arvionsa yhteistoiminta-alueista STM:lle. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa VTO-järjestelmän tarkastajan oikeudet ovat terveydensuojelulain mukaista valvontaa tekevillä ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajilla.

Aluehallintovirasto osallistui neuvotteluihin ja kuulemistilaisuuksiin, joita järjestettiin STM:n, MMM:n ja TEM:n toimesta kunnan liittymiseksi riittävän kokoiseen yhteistoiminta-alueeseen. Jatkossa aluehallintovirasto seuraa mahdollisia yhteistoiminta-alueiden muutoksia ottaen huomioon ministeriöiden erikseen antaman ohjauksen.

4.4.2. Kantelut

Kansalaiset voivat saattaa kunnan valvontaviranomaisen toimenpiteet aluehallintoviraston käsittelyyn kantelun muodossa. Kantelut valmistelee läänineläinlääkäri tai ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja riippuen kantelun sisällöstä ja ratkaisee työjärjestyksessä mainittu alaan perehtynyt lakimies.

Aluehallintoviraston ympäristöterveydenhuollon yksikön viranhaltijaan kohdistetut kantelut valmistelee yksikön päällikkö ja ratkaisee vastuualueen johtaja.

4.4.3. Muu ohjaus ja neuvonta

Ohjausta kunnallisille valvontayksiköille annetaan reaaliaikaisella neuvonnalla, ohjauksikäynneillä, EVO- ja EHO-hankkeiden yhteydessä, koulutus- ja työhönujoauspäivillä sekä auditointien yhteydessä. Auditointeja ja koulutus- ja työhönujoauspäiviä on käsitelty erikseen tämän valvontasuunnitelman kohdissa 4.2 (koulutus- ja työhönujoauspäivät) sekä 3.2.2. ja 3.2.4. (auditoinnit).

Reaaliaikainen kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten, eläinsuojeluviranomaisten ja kunnaneläinlääkärien sekä asiakkaiden neuvonta

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat (ennen lääninelintarvikevalvontatarkastajat) ja läänineläinlääkärit panostavat reaaliaikaiseen kunnallisten valvontayksiköiden ohjaukseen ja neuvontaan em. ohjauskeinojen lisäksi.

Kunnalliset ympäristöterveydenhuollon viranomaiset ottavat neuvoja pyytäänsään yhteyttä LSSAVIin yleensä joko puhelimitse tai sähköpostilla. Neuvoa pyydetään erilaisissa valvonnassa esille tulleissa lainsäädännön tulkintakysymyksissä ja valvonnan toimeenpanossa. Kysymyksiin vastataan nopeassa ai-

kataulussa. Tarvittaessa pyydetään tulkintoihin apua Evirasta. Kysymyksen luonteesta riippuen vastaukset voidaan laajentaa koskemaan myös koko LSSAVIn aluetta lähettämällä vastaus tiedoksi kaikkiin alueen valvontayksiköihin. Reaaliaikainen neuvonta vie LSSAVIn henkilöstöltä valvojaa kohti arviolta ainakin viidesosan työajasta.

Ohjauskäynnit kunnallisissa valvontayksiköissä

Kunnallisille valvontayksiköille elintarvikevalvonnan alalla tarjotaan vuonna 2013 mahdollisuutta pyytää elintarvikehuoneistotarkastuksiin tai maitohygieniatarkastuksiin liittyvää ohjauskäyntiä Tampereen ja Jyväskylän toimipaikkojen alueella. Pyyntö ohjauskäyntiin voi tulla myös Evirasta. Ohjauspyyntöihin vastataan sen hetkisten resurssien mukaan.

Ohjauskäynnillä tehdään kunnallisen tarkastajan kanssa tarkastus elintarvikehuoneistoon. LSSAVIn elintarvikevalvontaa tekevät työntekijä suunnittelee etukäteen tarkastuksen ja on yhteydessä valvontayksikön tarkastajaan sopiakseen tarkastuksen kulusta ja mahdollisista etukäteistoiminnoista. LSSAVIn työntekijä ohjaa kunnallista tarkastajaa ottamalla vastuun tarkastuksen kulusta. Käynnistä laaditaan tarkastuskertomus, joka osoitetaan kunnalliselle valvontayksikölle jatkotoimenpiteitä varten. Kunnallista valvontayksikköä pyydetään toimittamaan mahdollinen lisä- tai uusintatarkastuskertomus sekä mahdolliset valvontakohteen antamat selvitykset LSSAVIn, jotta voidaan varmistua havaittujen puutteiden korjaantumisesta.

Eläinsuojeluvalvonnassa läänineläinlääkärit ovat lisääntyvässä määrin ja aina tarpeen mukaan tehneet tarkastuksia yhdessä kunnallisen valvontaviranomaisen kanssa, jolloin on voitu antaa ohjausta eläinsuojelutarkastukseen ja jatkotoimenpiteisiin liittyvistä hyvistä käytännöistä. Näissä tapauksissa kunnallinen valvontaviranomainen tekee tarkastuskertomuksen ja viranomaispäätökset. Varsinkin uusien valvontaeläinlääkäreiden ohjaus on koettu tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Toimintaa jatketaan myös vuonna 2013.

Maitohygieniatarkastuksiin liittyvät ohjauskäynnit

Kunnaneläinlääkäriin ohjauskäynnillä maitohygieniatarkastuksen suunnittelee läänineläinlääkäri. Tarkastuksen aikana hän ohjaa kunnaneläinlääkäriä ottamalla vastuun tarkastuksen kulusta. Läänineläinlääkäri laatii tarkastuskertomuksen ohjauksen jatkotoimenpiteistä kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäriä ohjeistetaan toimittamaan kaikki kyseiseen tapaukseen ja sinne suoritettuihin uusintatarkastuksiin liittyvä aineisto aluehallintovirastoon, jotta voidaan varmistua korjaavien toimenpiteiden suorittamisesta määräajassa.

Tampereen ja Jyväskylän toimipaikan alueella elintarvikevalvonnan valvontayksiköille tarjotaan ohjauskäyntejä mm. kontaktimateriaalialan valvontaan ja reseptivalvontaan liittyen. Vuonna 2013 ohjauskäyntejä tehdään elintarvikevalvonnassa 3 - 8 kpl ja maitohygieniatarkastuksiin liittyviä ohjauskäyntejä tar-

peen mukaan. Yhteen ohjauskäyntiin menee 2 – 3 htpv sisältäen käynnin valmistelun, varsinaisen ohjauskäynnin, mahdolliset lisäselvitykset sekä tarkastuskertomuksen laadinnan. Ohjauskäynteihin varataan yhteensä 6 - 24 htpv.

Vaasan toimipaikan alueella ei ole resursseja tarjota ohjauskäyntejä vaan alueella priorisoidaan auditointeihin liittyvät kohdevalvonnan auditointikäynnit, joilla on valvonnan lisäksi vahvasti myös ohjausmerkitys. Poikkeuksena tähän kontaktimateriaalialan valvonnan erillisiä ohjauskäyntejä voidaan tarjota myös Vaasan alueella (aihe on painopisteenä myös audioinnissa).

EVO- hankkeiden koordinointi

MMM:n hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2010-2013 on linjattu elintarvikkeiden turvallisuus- ja laatu -toimialan vaikuttavuustavoitteeksi ihmisten ja eläinten sekä kasvien terveyden ja ympäristön suojeleminen, kuluttajiin kohdistuvien riskien vähentäminen sekä eläinten hyvinvoinnin parantaminen. Tätä tavoitetta toteuttavat valtakunnallisessa elintarvikevalvontaohjelmassa esitetyt valvontahankkeet, joihin aluehallintovirasto osallistuu.

LSSAVI osallistuu valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman (EVO 2011-2014) valvontahankkeiden toteutukseen. EVO -hankkeet on lueteltu tämän valvontasuunnitelman liitteessä.

Evira suunnittelee EVO -valvontahankkeet ja pyytää suunnitteluun tarvittaessa osallistujia myös aluehallintovirastoista. Aluehallintovirasto toimeenpanee valvontahankkeet alueellaan kunnallisiin valvontayksiköihin sekä mahdollisen näytteenoton osalta suunnittelee ja koordinoi näytteenoton alueellaan. EVO-hankkeiden lisäksi koordinoidaan alueellisesti vuosittain myös GMO-näytteenotto Eviran vuosittaisen pyynnön mukaisesti. Mahdollisten hankkeisiin liittyvien opastavien tarkastusten osalta aluehallintovirasto koordinoi tarkastukset alueellaan. Valvontahankkeisiin voi liittyä myös aluehallintoviraston tekemiä esiselvityksiä ennen hankkeen toteuttamista. LSSAVI laatii yhteenvetodokumentin hankkeen tuloksista omalla alueellaan ohjeistuksen mukaisesti ja toimittaa ne Eviraan, joka kokoaa valtakunnallisen yhteenvetoreportin ja julkaisee tulokset. Hankekohtaisesti LSSAVI harkitsee, julkaiseeko se alueelliset yhteenvetot myös viraston Internet –sivuilla ja tiedottaako se alueellisista tuloksista. LSSAVI sopii Eviran/hankkeen yhdyshenkilön kanssa, milloin aluehallintovirasto voi julkaista ja tiedottaa alueellisista tuloksista.

EVO- valvontahankkeiden ohjausta pyritään tekemään myös työnohjauspäivillä, jos ne pystytään järjestämään hankkeiden toteutuksen kannalta oikeaan aikaan. EVO- valvontahankkeiden koordinointiin osallistutaan käytettävissä olevin voimavaroin.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan painopisteet vuonna 2013

1. **Suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen loppuunsaattaminen dokumentoidusti:** seurataan suoritteita sekä ajantasaisesti että neljännesvuosittain. Merkitään tarkastukset ja välitoimenpiteet ilman viiveitä seurantataulukoihin ja tietojärjestelmiin (Elvis, Elite, USPA).
2. **Valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen:** markkinoidaan Eviran järjestämiä virkaeläinlääkärikursseja sekä tehdään yhteisiä tarkastuksia uusien valvontaeläinlääkäreiden kanssa. Seurataan valvontaeläinlääkäreiden toimintaa ja annetaan puhelinneuvontaa.
3. **Kuntien EHO- suunnitelmien tarkastaminen sekä suunnitelmien toteutumisen arviointi:** noudatetaan Eviran ohjeita. Alueiden toimittamat ympäristöterveydenhuollon yhteiset valvontasuunnitelmat tallennetaan sähköisesti yhteiseen kansioon. Terveysturvallisuuteen, elintarvikevalvontaan ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkintähuollon toteutumiseen liittyvät osiot arvioidaan ja raportoidaan erikseen valtakunnallisten suuntaviivojen mukaisesti.
4. **Uudistetun eläintautilain toimeenpano:** huolehditaan eduskunnan hyväksymän lain nopeasta alueellisesta ja paikallisesta toimeenpanosta antamalla koulutusta ja ohjausta kunnaneläinlääkäreille sekä toimeenpanemalla aluehallintovirastolle tulevat uudet tehtävät.
5. **Eläinten terveydenhuoltopalveluiden saatavuuden seuraaminen ja edistäminen:** arvioidaan alueiden resurssikartoitusten perusteella resursien riittävyyttä. Jatketaan hyvää yhteistyötä ETT:n kanssa (SIKAVA- ja NASEVA- ohjelmat). Ollaan aktiivisesti mukana STKL ry:n rakentamassa uudessa terveydenhuoltojärjestelmässä (FUREVA).
6. **Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano:** valvontaa toteutetaan ilman epäilyä ensisijaisesti Eviran valvottaviksi valitsemiin eläinlääkäreihin kohdistuen. Toimintaansa aloittaviin uusiin vastaanottoihin tai eläinlääkärin ammatin harjoittajiin kiinnitetään myös huomiota. Epäilyyn perustuvia tarkastuksia tehdään, mikäli viranomaisen tietoon on tuotu epäily säädösten vastaisesta toiminnasta eläinten lääkitsemisessä tai lääkkeiden luovutuksessa tai mikäli jonkun muun valvonnan yhteydessä sellainen epäily on herännyt.
7. **Eläinten lääkitsemistä koskevat valvontatoimet:** valvotaan riskiperusteisesti erityisesti tiloja, jotka eivät kuulu terveydenhuoltoon. Epäilyyn perustuvia tarkastuksia tehdään, mikäli aluehallintoviraston tietoon tulee epäilyksiä säädösten vastaisesta toiminnasta. Lääkekirjanpidon tarkastus tehdään vierasaineasetuksen edellyttämien selvitysten yhteydessä tiloilla, jotka esim. meijerillä tai teurastamossa todettujen antibioottijäämien vuoksi tarkastetaan selvityksen tekemistä varten.
8. **Eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano:** annetaan koulutusta paikallisille toimijoille. Huolehditaan, että säädösten vaatimissa tapauksissa lopetustoimista on tehty suunnitelma ja raportit.
9. **Riskiperusteisen sivutuotevalvonnan käynnistäminen:** tehdään oma riskiperusteinen valvontasuunnitelma ja huolehditaan, että kunnat toimittavat omat vastaavat suunnitelmansa Aviin. Em. suunnitelmat ja niiden toteutumisen raportit toimitetaan Eviraan.
10. **Vuonna 2013 valmistuvan sivutuotteiden valvontastrategian toimeenpano:** toteutetaan toimenpiteet Eviran ohjeiden mukaisesti.

5. Valvonnan laatu

5.1. Muihin viranomaisiin kohdistuvat auditoinnit

5.1.1. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämisen auditoinnit kunnissa

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ei ole toteuttanut eikä suunnittele auditointeja vuodelle 2013 kuntien vastuulla olevaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan eikä eläinlääkäripalvelujen järjestämisen osalta. Systemaattisten auditointien käynnistäminen edellyttää Eviran koulutusta ja ohjeistusta. Yksittäisiin valvontayksiköihin tehdään ohjauskäyntejä, mikäli kunnallisen valvontasuunnitelman ja resurssikartoituksen arvioinnin perusteella todetaan ohjaustarvetta.

Aiemmin tehtyjä eläinsuojelutarkastusten kirjallisesti dokumentoitavia auditointeja ei toteuteta EU-tarkastusten siirryttyä kunnasta aluehallintoviraston tehtäväksi. Tarkastusten tekemistä yhdessä kunnallisen viranomaisen kanssa tehdään ohjaustarpeen mukaan.

Auditointisuunnitelma laaditaan LSSAVI:ssa sen jälkeen, kun on saatu Evirasta riittävä ohjaus.

5.1.2. Viranomaisten auditointijärjestelmään liittyvät auditoinnit (Aluehallintovirastojen ristiinauditoinnit)

Aluehallintoviraston ristiinauditointisuunnitelma tehdään ja auditoinnit aloitetaan sen jälkeen, kun on käytettävissä riittävä ohjeistus asian hoitamiseksi. Ohjausta odotetaan EVIRA:lta, EVIRA:n vetämältä laatuhankeelta ja valvonnan auditointien koordinoitiryhmältä.

5.2. AVlen oman toiminnan auditoinnit

Valvonta-asetuksen mukaisen aluehallintoviraston sisäisen auditointiohjelman suunnittelu aloitetaan menossa olevan laatu järjestelmätöiden yhteydessä. Auditointiohjelmaan tulee kuulumaan ulkoisena auditointina viranomaisten ristiinauditointisuunnitelman mukaiset aluehallintovirastojen auditoinnit (katso kohta 5.1.2.).

5.3. AVlen laatu politiikan mukainen työ

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston laatu politiikka nojaa valtioneuvoston tasolla tehtyyn aluehallintovirastojen strategia-asiakirjaan. Strategia-

asiakirjassa on asetettu valtakunnallisesti aluehallintovirastojen strategiset sekä yleiset että eri vastuualueiden tavoitteet.

Strategia-asiakirjan mukaan ympäristöterveydenhuollon yksikkö aluehallintoviraston osana parantaa asiakaslähtöisyyttä asiakaspalauttejärjestelmän, asiakassegmentoinnin ja toiminnan vuorovaikutteisuuden lisäämisen avulla. Asiakaspalautteen keräämisen tavoitteena on mitata ja arvioida ennen kaikkea aluehallintoviraston palvelukykyisyyttä sen asiakkaiden näkökulmasta. Tämän toteuttamiseksi luodaan asiakaspalauttejärjestelmä, joka sisältää suulliset, paperiset ja sähköiset palautemenetelmät.

Aluehallintovirasto osallistuu myös siihen laatutyöhön, jota EVIRA ohjaa. Tullevana vuonna EVIRA:n ja viraston laatutyö on pyrittävä sovittamaan yhteen.

Laatupolitiikkaa toteutetaan konkreettisella laatutyöllä. Laatutyötä jatketaan vuonna 2013

- kehittämällä ympäristöterveydenhuollon prosesseja;
- osallistumalla asiakaspalauttejärjestelmän kehittämiseen;
- osallistumalla aluehallintoviraston CAF-itsearviointimallin kehittämiseen sekä
- osallistumalla Eviran vetämään laatutyöhön.

5.4. Toiminnan jatkuva parantaminen

▮

LSSAVI:ssa on aloitettu vuonna 2010 toiminnan prosessien kuvaaminen ja kehittäminen. Osa ympäristöterveydenhuollon henkilöstöstä on osallistunut prosessien kehittämiskoulutukseen. ESAVI:ssa toimivan Toiminnan kehittämissikön koordinoima aluehallintovirastojen prosessityö on ollut välillä keskeytyksissä, mutta työ on päässyt uudestaan käyntiin syksyllä 2012. Tampereen yksikön ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja toimii jäsenenä LSSAVI:n prosessien kehittämisen pilottiryhmässä. Prosessien kuvaamista jatketaan vuonna 2013.

Tässä valvontasuunnitelmassa esitettyihin LSSAVI:n toiminnan tavoitteisiin liittyviä mittareita kehitetään ympäristöterveydenhuollon prosessien kehittämisen yhteydessä. Mittareiden kehittämisen yhteydessä sovitaan ns. raja-arvoista kullekin mittarille ja myös siitä, mitä toimenpiteitä raja-arvojen alittaminen/ylittäminen aiheuttaa. Lisäksi vuoden 2012 aikana on toiminut VM:n asettama valtakunnallinen ”resurssityöryhmä”, joka on työstänyt aluehallintovirastojen toiminnan tehokkuutta, laatua, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta kuvaavia mittareita, joiden avulla LSSAVI:n toimintaa voidaan mitata ja raportoida eteenpäin. LSSAVI noudattaa työryhmän linjaamia periaatteita.

LSSAVI:ssa osallistutaan myös Eviran vetämään laatujärjestelmähankeeseen. Prosessien kehittämistyö tukee tätä työtä. Laatujärjestelmätyön myötä kehitetään LSSAVI:n elintarvikevalvonnan ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sisäistä laatuauditointia.

6. Seuranta ja raportointi

6.1. Kunnallisten valvontayksiköiden raporttien kokoaminen ja analysointi

Kunnalliset valvontaviranomaiset ylläpitävät tietojärjestelmiä valvontakohteista ja valvontatapahtumista. Niistä laaditaan raportteja sekä omiin seurantarpeisiin että keskus- ja aluehallinnon esittämiin pyyntöihin. Valtakunnallisella keskitetyllä valvontatietojen keruulla (KUTI), Elintarvikevalvonnan ja -tutkimuksen tiedonkeruulla (ELTU), valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arvioinneilla sekä auditointien tuloksilla saadaan yleiskuva elintarvikevalvonnan tilanteesta Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella sekä valtakunnallisesti koko Suomen alueella.

Valvonnasta kerättäviä tietoja käytetään valvonnan seurannassa, toteutumisen arvioinnissa sekä ohjauksen ja suunnittelun tukena. Valvontatietoja käytetään myös aluehallintoviraston tekemässä peruspalvelujen saatavuuden arvioinnissa (suunnitelmassa kohta 4.3).

Valvonta-asetuksen mukaan jäsenvaltiot laativat komissiolle vuosiraportin, jonka laadinnassa käytetään valvontayksiköistä kerättyjä valvontatietoja (mm. ELTU ja VASU) ja valvonnan raportoinnin aikataulut (kunnista AVlin ja AVIsta Eviraan) on sidoksissa komissiolle toimitettavan vuosiraportin aikatauluun.

ELTU-raporttien kokoaminen ja tarkastaminen

Evira ja aluehallintovirastot seuraavat elintarvikevalvontaa kunnallisista valvontayksiköistä vuosittain ELTU-tietojen avulla sekä keskitetysti KUTI:iin menneiden tietojen avulla. Kunnalliset valvontayksiköt lähettävät vuotta 2012 koskevat valvontatiedot aluehallintovirastoon tammikuun loppuun 2013 mennessä siltä osin kun tiedot eivät ole KUTI-järjestelmässä (KUTI 2a).

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto valvoo, että kaikki alueen valvontayksiköt palauttavat ELTU-lomakkeet. Lomakkeet tarkastetaan toimipaikka-kohtaisesti (ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkäri), arvioidaan tietojen oikeellisuus ja huolehditaan yhdessä valvontayksikön kanssa mahdollisesti esiin tulleiden puutteiden/virheiden korjaamisesta ennen lomakkeiden toimittamista Eviraan 28.2. mennessä. Merkittävä osa valvontayksiköistä voi raportoida ELTU-lomakkeilla vain alkutuotannon valvontatiedot sekä viranomaisnäytteenottoa ja tutkimuksia koskevat tiedot, jos valvontayksiköllä on ollut KUTI 2 käytössään jo vuoden 2012 alusta alkaen ja yksikkö ja saa raportoitua elintarvikehuoneistoja koskevat valvontatiedot keskitetyn järjestelmän kautta.

Haasteena aluehallintovirastolle on se, että aluehallintovirastoilla ei vielä vuonna 2013 ole pääsyä keskitettyyn KUTI-tietojärjestelmään. Valvontayksiköiden valvontatietoja tarvitaan myös aluehallintovirastossa pikaisesti mm. omaa VASU-raportointia ja keväällä tehtäviä auditointeja varten ja aluehallin-

tovirasto saa tarvittavat tiedot Evirasta, joka toimittaa aluehallintovirastolle niiden yksiköiden elintarvikehuoneistojen valvontaa koskevat tiedot, joilla KUTI2 on käytössä ja siltä osin kuin vuoden 2012 valvontatiedot ovat KUTI:ssa.

VASU-raporttien kokoaminen ja yhteenveto

Kunnat laativat vuosittain webropol-kyselynä toteutettavan raportin elintarvikevalvonnan ja eläinten terveyden ja hyvinvointivalvonnan toteutumisesta (VASU-raportti), jossa arvioidaan valvonnan onnistumista kokonaisuudessaan. Oma toimintaa arvioidaan suhteessa elintarvikelainsäädännössä asetettuihin tavoitteisiin ja omaan suunnitelmaansa niin, että VASU-raportti voidaan Suomen osalta tehdä komission ohjeen mukaisesti.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto valvoo, että kaikki alueen valvontayksiköt toimittavat raportit määräaikana tammikuun loppuun mennessä ja tiedotta yksiköitä raportoinnista (ohjeet ja linkki kyselyyn Eviranetin sivulla).

Aluehallintovirasto kokoaa yhteenvedon alueensa kuntien valvonnan toteutumisesta oman toimintansa VASU-raportoinnin yhteydessä samaan raporttiin ja raportti toimitetaan Eviraan helmikuun loppuun mennessä. Yhteenvedon lisäksi laaditaan alueellisista tiedoista analyysi kattaen ainakin seuraavat asiat: kuntien elintarvikevalvontasuunnitelman kattavuus ja toteutuminen, suunnitelmallisten elintarvikehuoneistotarkastusten ja alkutuotantopaikkojen tarkastusten toteutuminen sekä kuntien näytteenotto- ja tutkimussuunnitelmien toteutuminen. Yhteenvetoa ja analyysiä hyödynnetään peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa, auditoinneissa sekä kuntien ohjauksessa.

Kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmien toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) mukaan kuntien tulee arvioida valvontasuunnitelman toteutumista vuosittain ja valvontasuunnitelman arvioinnin tulokset tulee toimittaa aluehallintovirastolle siten kuin siitä toimialakohtaisessa valvontaohjelmassa mainitaan. Elintarvikelain mukaan aluehallintoviraston tulee tarkistaa kuntien valvontasuunnitelmien noudattamista.

Erillisen kirjallisen, valvontasuunnitelman toteutumisesta laaditun arviointiraportin toimittaminen on vaihdellut valvontayksiköittäin ja on tarvetta edelleen ohjeistaa ja muistuttaa valvontayksiköitä laatimaan arviointiraportin ELTU- ja VASU-raporttien lisäksi, hyväksyttämään sen valvontayksikön monijäsenisessä toimielimessä vuosittain ja toimittamaan Aviin kunkin vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Aluehallintovirasto mm. lähettää vuoden alussa yksiköihin sähköpostiviestin, jossa muistutetaan yksiköitä eri vuosiraportointien aikataulusta.

Aluehallintovirasto käsittelee kuntien valvontasuunnitelmien toteutumisen arviointiraportteja mm. tekemiensä auditointien yhteydessä ja antaa tarvittaessa kehittämisehdotuksia tai kirjaa poikkeaman, mikäli lainsäädännön mukaista valvontasuunnitelman toteutumisen arviointiraporttia ei ole lainkaan tehty.

6.2. Raportointi omasta toiminnasta

Aluehallintovirastot arvioivat toimintansa onnistumista Eviraan helmikuun lopussa lähetettävässä VASU-raportissa. Aluehallintoviraston VASU-raportti sisältää valvonta-asetuksen mukaisen raportoinnin, Eviran ja aluehallintoviraston tulossopimuksen mukaisen raportoinnin sekä elintarvikelain mukaisen aluehallintoviraston valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin (Kts. myös edellä esitetty). Lisäksi samassa raportissa on aluehallintoviraston laatima yhteenveto alueensa kuntien VASU-tiedoista ja analyysi suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan toteutumisesta alueellaan.

Vuonna 2013 laaditaan tulossopimuksen mukaisesti kirjallinen väliraportti Eviraan elokuun lopussa.

LSSAVIn ympäristöterveydenhuollon yksikkö seuraa valvontasuunnitelmiansa toteutumista sisäisesti muutaman kerran vuodessa järjestettävissä yksikköpalaverissa. Yksiköiden välisiä videokokouksia pidetään kerran kuukaudessa. Tarvittaessa tehdään toimintaan tarkennuksia ja tehtäviä voidaan priorisoida uudelleen, mikäli tarve vaatii. Toteutuminen ja sovitut toiminnan muutokset kirjataan palaverista laadittavaan muistioon.

Yksikössä ratkaistuista kanteluista, lausunnoista ja myönnettyistä luvista pidetään ajantasaista seuranta. Tehtyjen tarkastusten, auditointien, valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointien sekä järjestetyn koulutuksen lukumäärät selvitetään neljännesvuosittain. Toimintaa arvioidaan yksikön kokouksissa ja vastuualueen johtoryhmän kokouksissa.

7. Liitteet

Elintarvikevalvonnan hankkeet 2013

Terveysväitteiden valvonta

Hanketta varten Evira palkkaa henkilön tekemään terveysväitteisiin liittyviä tarkastuksia yhdessä valvontayksiköiden valvojien kanssa.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto varautuu alueellaan 8 - 12 tarkastuksen suunnitteluun ja organisointiin (valvontayksiköiden ja yritysten valinta sekä tarkastusten aikataulutus) sekä osallistumiseen ainakin osalle (n. 5-10) tarkastuksille valvontayksiköiden tarkastajien ja Eviran projektihenkilön kanssa. Tarkastusten määrään vaikuttaa se, voidaanko opastavia tarkastuksia tarjota myös ruotsin kielellä. Tarkastukset suunnitellaan valvontayksiköiden koon, yksikön alueella olevien valvontakohteiden sekä yksiköiden toiveiden/mielenkiinnon mukaan eri maakuntien alueille. Jos tarkastuksia ei voida toteuttaa

kaikkiin niihin yksiköihin, joilla on halukkuutta saada tarkastusta/ohjauskäyntiä, niin selvitetään, onko tarkastuksia mahdollista toteuttaa niin, että useamman valvontayksikön tarkastajia voisi samanaikaisesti olla mukana seuraamassa tarkastusta.

LSSAVI varaa hankkeen toteuttamiseen 25 htpv.

Kasvisvarastojen jatkojalostus

Hanke on jatkoa edellisen vuoden kasvisvarastojen olosuhdekartoitukseen, jolloin elintarvikevalvontaviranomaisten tekemien kasvisvarastojen tarkastusten avulla selvitettiin kasvisten hygieniaan vaikuttavia seikkoja kasvisten varastoinnissa. Jatkohankkeena Evira selvittää kasvisten hygieniaa elintarviketuotantolaitoksissa samoin kuntien valvontaviranomaisten avulla toteutettavassa valvontahankkeessa vuonna 2013.

Hankkeesta saatavien tulosten avulla voidaan ohjata valvontaa entistä paremmin varmistamaan kasvisten mikrobiologinen turvallisuus. Valmiiksi pilkottujen kasvisten lisääntyneen käytön myötä kasvisten mikrobiologiseen turvallisuuteen tulee valvonnassa kiinnittää erityistä huomiota.

LSSAVI varaa hankkeen toteuttamiseen 5-8 htpv. Hankkeen markkinoinnin ja valvojen ohjauksen lisäksi aluehallintovirasto varaa resurssia ja osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan joihinkin kuntien tekemiin tarkastuksiin.

Listeria lihavalmisteissa

Evira toteuttaa kuntien elintarvikevalvontaviranomaisten avulla vuosina 2012 ja 2013 projektin, jossa selvitetään listerian esiintyvyyttä kaupan olevissa lihavalmisteissa. Kertyvää arvokasta tietoa on mahdollista käyttää listeriariskin arvioinnissa ja hallinnassa. Projekti on tarkoitettu toteuttamaan samalla menettelyllä kuin kasvisten salmonellaprojekti. Kunnat ottavat näytteet ja ne analysoidaan hyväksytyssä laboratorioissa.

LSSAVI varaa resursseja 5 htpv hankkeen markkinointiin ja tarvittaessa kuntien valvojen ohjaukseen.

LSSAVIn osallistuminen EVO – hankkeisiin vuonna 2013

EVO	http	HUOMIOITA
Terveysväitteiden valvonta	25	
Kasvisten jatkojalostus (kasvisten käsittelyhygienia elintarvikehuoneistoissa ennen vähittäismyyntiä)	5-8	
Lihavalmisteiden listeriaprojekti (jatko vuodelle 2012)	5	
PAH –valvontahanke; yhteenveto vuoden 2012 hankkeen tuloksista	3-5	Vuoden 2013 EVO -hankkeiden lisäksi aluehallintovirasto laatii yhteenveton vuoden 2012 PAH -valvontahankkeen tuloksista.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan painopisteet vuonna 2013

- Suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen loppuunsaattaminen dokumentoidusti:** seurataan suoritteita sekä ajantasaisesti että neljännesvuosittain. Merkitään tarkastukset ja välitoimenpiteet ilman viiveitä seurantataulukoihin ja tietojärjestelmiin (Elvis, Elite, USPA).
- Valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen:** markkinoidaan Eviran järjestämiä virkaeläinlääkärikursseja sekä tehdään yhteisiä tarkastuksia uusien valvontaeläinlääkäreiden kanssa. Seurataan valvontaeläinlääkäreiden toimintaa ja annetaan puhelinneuvontaa.
- Kuntien EHO- suunnitelmien tarkastaminen sekä suunnitelmien toteutumisen arviointi:** noudatetaan Eviran ohjeita. Alueiden toimittamat ympäristöterveydenhuollon yhteiset valvontasuunnitelmat tallennetaan sähköisesti yhteiseen kansioon. Terveysuojeluun, elintarvikevalvontaan ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkintähuollon toteutumiseen liittyvät osiot arvioidaan ja raportoidaan erikseen valtakunnallisten suuntaviivojen mukaisesti.
- Uudistetun eläintautilain toimeenpano:** huolehditaan eduskunnan hyväksymän lain nopeasta alueellisesta ja paikallisesta toimeenpanosta antamalla koulutusta ja ohjausta kunnaneläinlääkäreille sekä toimeenpanemalla aluehallintovirastolle tulevat uudet tehtävät.
- Eläinten terveydenhuoltopalveluiden saatavuuden seuraaminen ja edistäminen:** arvioidaan alueiden resurssikartoitusten perusteella resursien riittävyyttä. Jatketaan hyvää yhteistyötä ETT:n kanssa (SIKAVA- ja NASEVA- ohjelmat). Ollaan aktiivisesti mukana STKL ry:n rakentamassa uudessa terveydenhuoltojärjestelmässä (FUREVA).

6. **Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano:** valvontaa toteutetaan ilman epäilyä ensisijaisesti Eviran valvottaviksi valitsemiin eläinlääkäreihin kohdistuen. Toimintaansa aloittaviin uusiin vastaanottoihin tai eläinlääkärin ammatin harjoittajiin kiinnitetään myös huomiota. Epäilyyn perustuvia tarkastuksia tehdään, mikäli viranomaisen tietoon on tuotu epäily säädösten vastaisesta toiminnasta eläinten lääkitsemisessä tai lääkkeiden luovutuksessa tai mikäli jonkun muun valvonnan yhteydessä sellainen epäily on herännyt.
7. **Eläinten lääkitsemistä koskevat valvontatoimet:** valvotaan riskiperusteisesti erityisesti tiloja, jotka eivät kuulu terveydenhuoltoon. Epäilyyn perustuvia tarkastuksia tehdään, mikäli aluehallintoviraston tietoon tulee epäilyksiä säädösten vastaisesta toiminnasta. Lääkekirjanpidon tarkastus tehdään vierasaineasetuksen edellyttämien selvitysten yhteydessä tiloilla, jotka esim. meijerillä tai teurastamossa todettujen antibioottijäämien vuoksi tarkastetaan selvityksen tekemistä varten.
8. **Eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano:** annetaan koulutusta paikallisille toimijoille. Huolehditaan, että säädösten vaatimissa tapauksissa lopetustoimista on tehty suunnitelma ja raportit.
9. **Riskiperusteisen sivutuotevalvonnan käynnistäminen:** tehdään oma riskiperusteinen valvontasuunnitelma ja huolehditaan, että kunnat toimittavat omat vastaavat suunnitelmansa Aviin. Em. suunnitelmat ja niiden toteutumisen raportit toimitetaan Eviraan.
10. **Vuonna 2013 valmistuvan sivutuotteiden valvontastrategian toimeenpano:** toteutetaan toimenpiteet Eviran ohjeiden mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvonta- ja viestintäprojekti vuonna 2013 (Näkyvyys- hanke)

Keskusvirastot (Tukes vastaa hankkeesta, Evira ja Valvira mukana) suunnittelevat osana Näkyvyys-projektia yhteisen valvonta- ja viestintäprojektin valtakunnallisen teemapäivän perjantaina 30.8.2013. Teemapäivä on viestintätempaus kohteessa (kauppa- ja viihdekeskus Flamingo Vantaalla), jossa on monipuolisesti ympäristöterveydenhuollon valvontaan kuuluvia kohteita. Tapahtuman tarkoituksena on lisätä ympäristöterveydenhuollon näkyvyyttä kuntalaisten, toiminnanharjoittajien kuin kuntien päättäjänsuuntaan. Päivässä vastataan kysymyksiin: Mitä ympäristöterveydenhuolto on, mitä toimialoja valvonta kattaa, kuka valvontaa suunnittelee ja toteuttaa, millaisia resursseja valvontaan käytetään ja mitä kansalaisen kannattaisi tietää paikallisesta valvonnasta ja valvontahavainnoista? Mediaa on tarkoitus houkutella paikalle kertomalla ajankohtaisista valvonnan havainnoista.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto suunnittelee ja toteuttaa tapahtuman jossain alueen kohteessa (alustavasti Vaasan alueella). Eviran, aluehallintoviraston ja kunnallisen valvontayksikön yhteistyötä ympäristöterveydenhuoltotyön suunnittelussa ja toteutuksessa korostetaan. Vastuuhenkilöt Evirassa Eeva Fiendt ja LSSAVI:ssa Matti Nyberg.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt LSSAVIn alueella 1.1.2013

(yht. 19 kpl)

JYVÄSKYLÄN TOIMIPAIKAN ALUE (4 kpl)**Jyväskylän seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue**

(Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen)

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimisto

(Virrat, Jämsä, Keuruu, Kuhmoinen, Mänttä-Vilppula, Ruovesi)

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristötoimi

(Viitasaari, Pihtipudas, Kivijärvi, Kannonkoski, Kyyjärvi, Karstula, Saarijärvi, Kinnula)

Laukaan kunta, ympäristöterveydenhuolto

(Äänekoski, Laukaa, Konnevesi)

TAMPEREEN TOIMIPAIKAN ALUE (8 kpl)**Ikaalinen**

liittyy Sastamalaan vuoden 2013 aikana (ei päätöstä olemassa). STM on kirjeellään 10.1.2013 antanut lisäaikaa em. kunnille 31.3.2013 asti tehdä päätökset yhteistoimintasopimuksista ennen asian mahdollista siirtämistä valtioneuvoston päätettäväksi.

Kangasalan kunta

(Orivesi, Juupajoki, Kangasala, Pälkäne, Kuhmalampi)

Kihniö

liittyy vuoden 2014 alusta Pirtevaan

Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö Pirteva

(Hämeenkyrö, Nokia, Pirkkala, Vesilahti, Lempäälä, Ylöjärvi)

Parkano

liittyy vuoden 2014 alusta Pirtevaan

Sastamalan perusturvakuntayhtymä

(Lavia, Punkalaidun, Sastamala)

Valkeakosken kaupunki/ympäristöpalvelut

(Valkeakoski, Akaa, Urjala)

Tampereen kaupungin ympäristöterveys

VAASAN PÄÄTOIMIPAIKAN ALUE (7 kpl)

Jakobstad, Social- och hälsovårdsverket/Miljöhälsovården

(Jakobstad, Nykarleby, Pedersöre, Larsmo)

JIK- peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä

(Ilmajoki, Jalasjärvi, Kurikka)

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto

(Kokkola, Halsua, Kannus, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli, Kronoby)

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto

(Seinäjoki, Lapua, Isokyrö; Kauhava, Evijärvi, Lappajärvi, Alajärvi, Vimpeli, Soini, Alavus, Kuortane, Ähtäri)

Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä

(Kauhajoki, Isojoki, Karijoki, Teuva)

Vaasan ja Laihian ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue

Västkustens Miljöenhet

(Korsholm, Malax, Korsnäs, Kaskö, Närpes, Vörå, Kristinestad)